

**Міністерство аграрної політики України
Херсонський державний аграрний університет**

На правах рукопису

Базалій Валерій Васильович

УДК 633.111:633.1:631.527:631.524:631.67

**ТЕОРЕТИЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ І ПРАКТИЧНЕ
ВИКОРИСТАННЯ ПРИНЦИПІВ АДАПТИВНОЇ
СЕЛЕКЦІЇ ОЗИМОЇ ПШЕНИЦІ ДЛЯ УМОВ
ПІВДЕННОГО СТЕПУ УКРАЇНИ**

**Дисертація
на здобуття наукового ступеня
доктора сільськогосподарських наук**

06.01.05 – селекція і насінництво

**Науковий консультант:
доктор біологічних наук, професор
Орлюк Анатолій Павлович,
завідувач відділу селекції
Інституту землеробства
південного регіону УАН,
лауреат Державної премії
України в галузі науки і техніки**

Херсон – 2002

ЗМІСТ

	стор.
Вступ.....	5
Розділ 1. Обґрунтування еколого-генетичних основ адаптивної селекції.....	12
1.1. Тлумачення основних понять адаптивної селекції (гомеостаз, пластичність, стабільність).....	12
1.2. Формування стійкості рослинного ценозу в екологічних градієнтах.....	18
1.3. Генетика кількісних ознак пшениці і вплив екологічних факторів на їх успадкування і мінливість.....	25
Розділ 2. Вихідний матеріал, методика і умови проведення досліджень.....	36
2.1. Вихідний матеріал і методика досліджень.....	36
2.2. Агрокліматичні умови проведення досліджень.....	41
Розділ 3. Особливості формування господарсько-корисних ознак у різних морфобіотипів озимої пшениці залежно від умов вирощування.....	49
3.1. Характер прояву адаптивних ознак.....	50
3.1.1. Зимо- і морозостійкість.....	50
3.1.2. Стійкість до грибних захворювань (бура іржа, борошниста роса).....	55
3.1.3. Довжина стебла і ознаки стійкості до вилягання.....	60
3.2. Особливості формування продуктивності різними морфобіотипами озимої пшениці.....	67
3.2.1. Особливості стеблоутворення.....	67
3.2.2. Особливості фотосинтетичної діяльності різних біотипів	

озимої	80
пшениці.....	
3.2.3. Посухостійкість різних біотипів озимої пшениці залежно від фізіологічного стану рослин.....	84
3.3. Урожайність та якість зерна у різних біотипів озимої пшениці.	88
3.4. Ідентифікація сортів озимої пшениці за параметрами адаптивності.....	100
.....	
Розділ 4. Використання господарсько-корисних ознак вивчених сортів в селекції озимої пшениці.....	112
4.1. Зимо-і морозостійкість.....	112
4.1.1. Генетичний контроль, мінливість і успадкування.....	113
4.1.2. Рекомбінація зимостійкості з короткостебловістю і можливості її прогнозування.....	119
4.2. Довжина стебла і стійкість до вилягання.....	121
4.2.1. Генетичний контроль і рекомбінація ознак стійкості до вилягання у гібридів озимої пшениці.....	122
4.3. Генетичний контроль, мінливість і успадкування стійкості до бурої іржі і борошнистої роси	129
4.4. Елементи структури урожаю озимої пшениці.....	138
4.4.1. Характер прояву і успадкування довжини колоса і його продуктивності.....	139
.....	
4.4.2. Успадкування ознак продуктивності у гібридів від простих і складних схрещувань.....	143
4.5. Якість зерна.....	147
4.5.1. Характер успадкування вмісту білка в зерні пшениці.....	147
4.5.2. Кількість і якість клейковини.....	152

Розділ 5. Генетичний ефект добору форм за кількісними ознаками озимої пшениці.....	157
5.1. Мінливість і успадкування кількісних ознак озимої пшениці...	157
5.2. Ефективність добору форм озимої пшениці за кількісними ознаками у різних поколіннях і проблеми їх ідентифікації.....	165
5.3. Вплив зовнішнього середовища і ценотичних умов на прояв кількісних ознак озимої пшениці.....	175
5.3.1. Коефіцієнти генотипової кореляції ознак продуктивності у озимої пшениці в мінливих умовах вирощування.....	176
5.3.2. Вплив ценотичних умов на виявлення кількісних ознак озимої пшениці.....	181
5.3.3. Аналіз селекційних ознак озимої пшениці з використанням шляхових коефіцієнтів.....	187
5.4. Вплив морфоструктурних елементів на ефективність добору господарсько-цінних генотипів.....	192
Розділ 6. Селекційна цінність форм озимої пшениці за окремими ознаками екологічної стабільності.....	201
6.1. Селекційна цінність форм озимої пшениці з різним вегетаційним періодом.....	202
6.2. Селекційна цінність стійких і толерантних до бурої іржі біотипів.....	205
....	
6.3. Характер прояву урожайності і адаптивних ознак у різних за висотою рослин м'якої пшениці.....	210
6.4. Характер прояву адаптивних ознак у різних за продуктивністю форм.....	214
Розділ 7. Проблеми і результативність селекції сортів озимої пшениці з підвищеною екологічною стабільністю.....	222
7.1. Проблеми створення сортів озимої пшениці в процесі	

реалізації	програм	адаптивної	222
селекції.....			
7.2. Результати селекції сортів озимої пшениці і впровадження			
їх у виробництво.....			230
7.3. Аналіз і узагальнення результатів досліджень.....			259
Висновки.....			272
Пропозиції для селекційної практики і виробництва.....			278
Перелік використаних літературних джерел.....			280
Додатки.....			326

ВСТУП

Одним із найважливіших завдань аграрної політики України є суттєве збільшення і стабілізація виробництва зерна. Потреба України в зерні становить 50-53 млн.т., у т.ч. пшениці 21-22 млн.т. Більше третини щорічного виробництва зерна в країні припадає на південний Степ України, основний регіон вирощування головної зернової культури – озимої м'якої пшениці. Однак значний вплив несприятливих біотичних і абіотичних факторів у цьому регіоні призводить до великих недоборів зерна і нестабільного його виробництва. Для надійного забезпечення країни зерном важливе значення має зрошення, яке дозволяє одержувати високі і сталі врожаї всіх зернових культур. Але в сучасних соціально-економічних умовах, коли більшість площ під озимою пшеницею не зрошується, селекція і насінництво виступають одним із найбільш доступних і ефективних засобів стабілізації виробництва зерна озимої пшениці [1,2], а в цілому до 50 % досягнутого в багатьох країнах подвоєння і потроєння врожаїв забезпечує селекція [3,4].

Актуальність теми. Для успішного вирішення завдань у створенні нових сортів озимої пшениці необхідно постійно удосконалювати методи селекції, зокрема підвищення адаптивного потенціалу [5,6,7]. Дослідження з цих питань відносяться до найбільш актуальних теоретичних і практичних основ

селекції. Упровадження зрошувального землеробства на півдні України зумовило необхідність створення напівкарликових і низькорослих сортів озимої пшениці інтенсивного типу. Раніше створені сорти максимально реалізували свої потенційні можливості на високому агрофоні з чітким дотриманням агротехнічних заходів і режиму зрошення. Але в сільськогосподарському виробництві не завжди є можливість дотримання цих умов і сорти з вузькою екологічною локалізацією виявляють низьку адаптованість до несприятливих умов зовнішнього середовища. Тому сучасний селекційний процес передбачає стратегічне завдання зі створення нових високоадаптивних сортів агроекологічної орієнтації з надійним генетичним захистом врожаю від біотичних та абіотичних факторів середовища [8,9].

Орієнтовно такі сорти повинні мати генетичний потенціал урожайності на рівні високоінтенсивних напівкарликових сортів, і за несприятливих умов вирощування забезпечувати високі і стабільні збори зерна.

Зв'язок роботи з науковими планами, темами. Дисертаційна робота виконувалась за завданнями тематичних планів Інституту зрошувального землеробства УААН у 1977-2000 рр. і Херсонського державного аграрного університету у 1987-2000 рр., визначеними державними програмами: загальносоюзною науково-технічною програмою 0.51.03 “Зерно” на 1975-1980 рр. (р/№ 76040541), завданням “Разработать научные основы селекции и вывести короткостебельные сорта озимой и яровой пшеницы для условий орошения”; загальносоюзною програмою на 1981-1985 рр. (р/№ 01816013718), завданням ОЦ.032: 01.01 “Разработать эффективные методы селекции и создать на их основе высокоурожайные и высококачественные сорта озимой пшеницы, устойчивые к болезням и вредителям, отзывчивые требованиям орошаемого земледелия”; заказ-завданням Держагропрому УРСР РН. 51.01. Ц. 11.03 на 1986-1990 рр. (р/№ 01870047773) “Создать новые сорта озимой пшеницы для орошаемого земледелия с урожайностью 90-100 ц/га, устойчивые к полеганию, болезням, с повышенной

зимостойкістю і високими хлебопекарними качествами”; республіканською цільовою комплексною науково-технічною програмою на 1991-1995 рр. “Удосконалити існуючі і розробити нові методи селекції, створити сорти озимої пшениці, придатні для вирощування в умовах зрошення, водо- і енергозберігаючих технологій, і формують стабільну врожайність на зрошуваних землях 95-105 ц/га, на богарі 55-65 ц/га з якістю зерно на рівні сильних і цінних пшениць”; науково-технічною програмою на 1995-2000 рр. “Зернові і олійні культури” (р/№ АО197И015757), завданням “Створити і передати в державне сортовипробування сорти озимої м’якої пшениці, які здатні формувати високу і стабільну врожайність зерна в умовах зрошення” (шифр 01.01; 01.01.09 НМЦ “Селекція”).

Мета й завдання дослідження. Метою роботи було теоретичне обґрунтування і практичне впровадження принципів адаптивної селекції в створенні високоінтенсивних короткостеблових сортів озимої пшениці універсального використання для умов зрошення і богари південного Степу України.

Для досягнення поставленої мети треба було вирішити такі завдання:

- визначити особливості формування господарсько-корисних ознак у різних морфобіотипів озимої пшениці за різних умов вирощування, ідентифікувати їх за параметрами адаптивності;
- обґрунтувати принципи добору батьківських форм при гібридизації в процесі селекції на адаптивність;
- виявити характер мінливості й успадкування кількісних ознак у гібридів озимої пшениці за різних умов вирощування;
- визначити ефективність добору форм озимої пшениці за адаптивними ознаками у різних поколіннях і проблеми їх ідентифікації;
- розробити методи прискорення селекційного процесу і добору генотипів, які поєднують високу продуктивність і добре вираженні адаптивні властивості;

- установити вплив різних умов зовнішнього середовища і ценотичних умов на прояв кількісних ознак озимої пшениці;
- удосконалити модель сорту згідно визначених параметрів форм універсального типу;
- створити сорти озимої пшениці, які б за адаптивним і продуктивним потенціалами відповідали агроекологічним умовам півдня України, формували високі і сталі урожаї якісного зерна.

Об'єкт дослідження: особливості прояву кількісних ознак і властивостей у цілеспрямовано створених гібридних популяцій озимої пшениці за різних умов вирощування, які в процесі адаптивної селекції забезпечують формування високоврожайних генотипів з підвищеною стійкістю до несприятливих умов зовнішнього середовища.

Предмет дослідження: способи оцінки і добору біотипів з підвищеним урожайним і адаптивним потенціалом в селекції озимої пшениці для умов південного Степу України.

Методи дослідження: генетико-статистичний, дисперсійний, варіаційний, регресивний, кореляційний і шляховий аналізи використовували для визначення закономірностей прояву і достовірності отриманих результатів; характер мінливості і успадкування кількісних ознак визначали через варіанси батьків і гібридів і через кореляційну залежність між батьками і нащадками; параметри пластичності і стабільності – за Eberhart S.A., Russel W.A. і Гур'євим Б.П., Літуном П.П. та ін.; показник фенотипової стабільності ознак – за Жученко О.О.; зимостійкість рослин – польовим методом, морозостійкість – проморожуванням у камері КНТ – 1М; інтенсивність і тип ураження патогенами визначено за методикою РЕВ; коефіцієнт синхронності стеблоутворення і індекс продуктивності рослин – за Орлюком А.П., Базалій В.В. і ін.; якість зерна – загальноприйнятими методами; селекційне дослідження проведено за методикою сортовипробування; удосконалення і розробка нових методів були предметом дослідження.

Наукова новизна одержаних результатів. Теоретично обґрунтовані і практично реалізовані принципи адаптивної селекції озимої пшениці інтенсивного типу для умов зрошення і парових попередників південного Степу України.

Розроблені в співавторстві нові способи добору і створення селекційного матеріалу: 1. “Способ отбора высокопродуктивных форм пшеницы” (А.С. СССР, № 1289428); 2. “Способ отбора высокопродуктивных короткостебельных форм озимой пшеницы” (А.С. СССР, № 1408559); 3. “Способ создания популяции озимой пшеницы” (А.С. СССР, № 1450799).

Вперше при доборах високопродуктивних з підвищеним адаптивним потенціалом форм розроблена і використана поетапна оцінка генотипів спочатку в умовах зрошення при високому агрофоні на потенційну продуктивність, а потім в стресових умовах богари на стійкість до несприятливих умов вирощування.

Удосконалений принцип ідентифікації форм, стійких до біотичних та абіотичних факторів за різних умов вирощування з використанням їх в селекційній роботі з комбінуванням в генотипах комплексу господарсько-корисних ознак.

Удосконалені параметри сортотипів, які покладені в основу моделі сорту озимої пшениці для умов зрошення і парових попередників.

Розроблені методи і прийоми статистичного обґрунтування доборів з гібридних популяцій біотипів, що поєднують запрограмоване комбінування ознак, виявлено екологічну реакцію нових сортів на завершальних етапах селекційного процесу за різних умов вирощування.

У співавторстві створено 12 сортів озимої м'якої пшениці, з яких чотири (Херсонська 153, Мрія Херсона, Херсонська 86, Херсонська остиста) занесені до Державного Реєстру сортів України.

Новизна розроблених автором методів селекції та створених сортів підтверджується трьома авторськими свідоцтвами на винаходи і чотирма авторськими свідоцтвами на сорти озимої м'якої пшениці.

Практичне значення одержаних результатів полягає у розробці нових і удосконаленні існуючих методів оцінки і добору високопродуктивних генотипів за окремими ознаками або комплексом адаптивних ознак, які значно підвищують ефективність селекції озимої м'якої пшениці комплексного використання за умов зрошення і богари південного Степу України. Методи використано: в ІЗПР і ХДАУ у створенні цінного вихідного матеріалу з комплексом селекційних ознак, який передано різним селекційним установам і застосовано в селекційному процесі; у виведенні в співавторстві чотирьох зареєстрованих в Україні сортів озимої м'якої пшениці, які впроваджено в сільськогосподарське виробництво. У розробці сортової агротехніки, яка сприяла прискореному розмноженню нових сортів, одержанню в насінницьких господарствах високих урожаїв кондиційного насіння і скоротила строки впровадження їх у виробництво. Загальна площа посіву за період 1988-2001 рр. 1 млн. 643 тис. га, що забезпечило (завдяки високому рівню врожайності і якості зерна) збільшення виробництва зерна (додаток П);

Особистий внесок здобувача в розробку наукових результатів. Дисертаційна робота виконана особисто автором на основі польових і лабораторних дослідів, проведених в Інституті зрошувального землеробства і Херсонському державному аграрному університеті.

Дисертант самостійно вибрав напрямок досліджень, розробив основну концепцію досліджень, здійснив інформаційний пошук та оцінку літературних даних. За його безпосередньої участі проводились польові досліді, супутні дослідження, спостереження, аналітичні роботи і основна частина експериментальної роботи за селекційною програмою. Автором проведена обробка, аналіз та інтерпретація даних, формулювання висновків і рекомендацій виробництву, опубліковані наукові праці. Особистий внесок дисертанта в наукових працях, надрукованих у співавторстві, складає 50-80%, у винаходах на методи селекції – 40-50%, створених сортах озимої пшениці – 20% і включає виконання експериментальних досліджень,

одержання і оцінку вихідних форм, теоретичне обґрунтування принципів добору високопродуктивних біотипів, стійких до несприятливих факторів зовнішнього середовища за різних умов вирощування.

Апробація результатів досліджень. Результати досліджень доповідалися всього на 32-х наукових форумах:

- 3 з'їздах (IV, V і VII) УТГ і С ім. М.І.Вавілова (Одеса, 1981; Київ, 1986; Крим, 2002);
- 15 міжнародних, союзних республіканських, обласних конференціях – IV конференції вчених-ботаніків України (Київ, 1979); “Актуальні проблеми підвищення ефективності використання зрошуваних земель” (Херсон 1985, 1999); “Проблема і шляхи підвищення стійкості рослин до хвороб і екстремальних умов середовища у зв'язку з задачами селекції” (Ленінград, 1981, Москва, 1990); “Гетерозис (теорія і практика) (Харків, 1988); “Онтогенетика вищих рослин” (Кишинів, 1989); “Вчені Херсонщини – народному господарству області в умовах перебудови” (Херсон, 1988, 1990); “Підвищення ролі вчених і спеціалістів у прискоренні науково-технічного прогресу” (Херсон, 1990, 1993, 1994); “Екологічні основи онтогенезу природних і культурних спільнот Євразії” (Херсон 2001, 2002); “Адаптивна селекція рослин. Теорія і практика” (Харків, 2002).
- 3 семінарах – селекціонерів за проблемами селекції сортів зернових культур інтенсивного типу і використання вихідного матеріалу (Ташкент, 1982); “Фізіолого-генетичні проблеми інтенсифікації селекційного прогресу (Саратов, 1984); “Методи добору за комплексом ознак у селекції рослин” (Сімферопіль, 1989).
- 11 робочих та координаційних нарадах – з методичних і генетичних аспектів селекції озимої пшениці (Краснодар, 1977; Херсон, 1979, 1982; Бельци, 1981; Одеса, 1981, 1982; Зерноград, 1983; Харків, 1984, 1999; Миронівка, 1986, 1987).

Публікації результатів досліджень. За результатами досліджень опубліковано 60 наукових праць, серед них 1 монографія, 32 статті в наукових виданнях (15 одноосібно), 7 авторських свідоцтв, 20 тез наукових доповідей на з'їздах, конференціях, семінарах.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ЛІТЕРАТУРНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Лифенко С.П., Литвиненко М.А. Досягнення в селекції пшениці озимої м'якої // Вісник аграрної науки - 2000. - №12.- С.15 - 16.
2. Литвиненко М.А. Теоретичні основи та методи селекції озимої м'якої пшениці на підвищення адаптивного потенціалу для умов Степу України // Автореферат докторської дисертації. - Київ, 2001.- 46 с.
3. Шевелуха В.С. Биологические резервы повышения устойчивости и интенсификации агропромышленного производства // Сельскохозяйственная биология. - 1987. -№ 11.- С. 3 - 10.
4. Созінов О.О. Нові рубежі в селекції рослин // Вісник аграрної науки.- 2000. - № 12. - С. 22 - 24.
5. Тихомиров В.Т. Современные проблемы адаптивной селекции самоопыляющихся зерновых культур // Сельскохозяйственная биология.-1995. -№ 1.- С. 37 - 40.
6. Созинов А.А., Глазко В.И. Современные технологии в решении традиционных вопросов генетики и селекции // Цитология и генетика.- 1999.-Т. 33 .- № 6.- С. 53 - 75.
7. Адамень Ф.Ф., Корчинський А.А. Основні напрямки науково-технічної політики у селекції сільськогосподарських культур // Вісник аграрної науки. - 2000.- № 10. - С. 5- 7.
8. Шевелуха В.С. Эволюция агротехнической и стратегия адаптивной селекции растений // Вестник РАСХН . -1993. -№ 4.- С. 16 - 21.
9. Зубець М.В. Невідкладні завдання вчених – селекціонерів // Вісник аграрної науки. -2000. -№ 12.- С. 5 - 8.
10. Жученко А.А. Экологическая генетика культурных растений. - Кишинев.: Штиинца, 1980. -588 с.
11. Жученко А.А. Эколого-генетические основы адаптивной системы селекции растений // Селекция и семеноводство. -1999. -№ 4. -С. 5-16.

12. Поупа О. Гомеостаз, развитие и адаптация // Журнал общей биологии.- 1961. -Т. 22. -№ 1.- С. 3-8.
13. Хангильдин В.В. О принципах моделирования сортов интенсивного типа // Генетика количественных признаков сельскохозяйственных растений. -М., 1978. - С. 111-116.
14. Орлюк А.П., Базалий В.В. Принципы трансгрессивной селекции пшеницы. -Херсон, : Наддніпрянська правда, 1998. -274 с.
15. Жученко А.А. Стратегия адаптивной интенсификации растениеводства // Сельскохозяйственная биология. -1989. -№ 1. -С. 3-17.
16. Литун П.П. Взаимодействие генотип-среда в генетических и селекционных исследованиях и способы его изучения // В сб.: Проблемы отбора и оценки селекционного материала. -К.: Наукова думка, 1980. -С. 63-92.
17. Драгавцев В.А., Аверьянова А.Ф. Механизмы взаимодействия генотип-среда и гомеостаз количественных признаков растений // Генетика.- 1983. -Т. 19. -№ 11. -С. 1806 - 1810.
18. Пыльнев В.В. Адаптивность озимой пшеницы в процессе селекции на повышение зерновой продуктивности в условиях Степной зоны // Сельскохозяйственная биология. -1995. -№ 1. -С. 41 - 50.
19. Питиримова М.А., Ткачев М.В., Подошкина Л.Б. и др. Норма реакции как мера адаптации генотипа к варьирующим условиям среды // В сб.: Норма реакции растений и управление селекционным процессам. -Л.: Астрофизический НИИ, 1982. -С. 38 - 44.
20. Беденко В.П., Уразалиев Р.А., Салимбаев А.У. К вопросу об оптимальной плотности агрофитоценоза озимой пшеницы // Сельскохозяйственная биология. -1987. -№ 9. -С. 7 - 11.
21. Хангильдин В.В. Теоретическое обеспечение селекционного процесса // Генетико-физиологические основы селекции озимой мягкой пшеницы. -Одесса, 1991. -С. 5 - 13.

22. Хангильдин В.В., Бирюков С.В. Проблема гомеостаза в генетико-селекционных исследованиях // Генетико-цитологические аспекты селекции сельскохозяйственных растений. - Одесса, 1984. -С. 67 - 76.
23. Жученко А.А. Адаптивный потенциал культурных растений. - Кишинев.: Штиинца, 1988. - 767 с.
24. Уразалиев Р.А., Кохметова А.М. Анализ взаимодействия генотип-среда сортовых и гибридных популяций озимой мягкой пшеницы // Сельскохозяйственная биология. -1993. -№ 1. -С. 33 - 42.
25. Драгавцев В.А. Алгоритмы эколого-генетической инвентаризации генофонда и методы конструирования сортов сельскохозяйственных растений по урожайности, устойчивости и качеству.- Методические рекомендации (новые подходы). -С.- Петербург, 1984.
26. Драгавцев В.А. Эколого-генетическая модель организации количественных признаков растений // Сельскохозяйственная биология. -1995. -№ 5. -С. 20 - 30.
27. Ebert D.E. Aspects der Ertragsforschung bei Cetreide // Agroforum. -1969. - № 1. -Р. 7 - 9.
28. Дубинин Н.П. Эволюция популяций и радиация. -М.: Атомиздат, 1966. - 137 с.
29. Дубинин Н.П. Синтетическая теория эволюции // Экологическая генетика и эволюция. - Кишинев : Штиинца, 1987. -С. 7 - 49.
30. Уильямс У. Генетические основы и селекция растений. -М.: Колос, 1968. – 296 с.
31. Брюбейкер Д.Л. Сельскохозяйственная генетика. -М.: Колос, 1966. - 223 с.
32. Бриггс Ф., Ноулз П. Научные основы селекции растений. -М.: Колос, 1972. -399 с.
33. Allard R.W. Principles of plant breeding.- L.: John Wiley, 1960. - 485 p.
34. Allard R.W., Harding J., Wehrhahn C. The estimation and use of selective values in predicting population change // Heredity. -1966. -V.21. -N4. -547 p.

35. Жученко А.А. Проблемы адаптации в современном сельском хозяйстве // Сельскохозяйственная биология.- 1993. -№ 5. -С. 3 - 35.
36. Островерхов В.О. Сравнительная оценка экологической пластичности сортов сельскохозяйственных растений // Генетика количественных признаков сельскохозяйственных растений. -М.: Наука, 1978. -С. 128-141.
37. Инге-Вечтомов С.Г., Репневская М.В., Карпова Т.С. О возможности общности механизмов мутаций и модификаций // Экологическая генетика и эволюция. -Кишинев: Штиинца, 1987. -С. 103 - 116.
38. Литун П.П. Взаимодействие генотип-среда и изменчивость растений // В сб.трудов КНИИСХ: Взаимодействие генотип-среда у растений и его роль в селекции. - Краснодар, 1988. -С. 49 - 60.
39. Пакудин В.З., Лопатина Л.М. Методы оценки экологической пластичности сортов сельскохозяйственных растений // Проблемы отбора и оценки селекционного материала. - К.: Наукова думка, 1980. - С. 93 - 100.
40. Зыкин В.А., Мешков В.В., Сапега В.А. Параметры экологической пластичности сельскохозяйственных растений, их расчет и анализ.- Методические рекомендации. - Новосибирск, 1984. -24 с.
41. Лопатина Л.М. Планирование экологических испытаний и оценка пластичности сортов и гибридов с помощью регрессивных моделей // Весник с.-х. науки. -1986. -№ 5. -С. 71 - 75.
42. Горбань Г.С., Шатохін В.І., Рябчун В.К. Пластичність і стабільність урожайності ліній ярих гексаплоїдних тритікале // Селекція і насінництво. - К. - Урожай, 1992. -В. 73. -С. 44 - 46.
43. Гудзь Ю.В., Лавриненко Ю.А. Теория и практика адаптивной селекции кукурузы. -Херсон, 1997. -168 с.
44. Eberhart S.N., Russel W.A. Stability parameters for comparing varieties // Crop. Sci. – 1966.- V.6 – № 1. – P. 36-40.

45. Tai G.G. Genotype stability analysis and its application to potato regional trials // Crop. Sci. – 1971. – Vol. 11. – № 2. – P. 184-190.
46. Жученко А.А. Адаптивное растениеводство (эколого-географические основы). – Кишинев, 1990. -206 с.
47. Корчинский А.А., Литун П.П. Теоретические аспекты адаптивной интенсификации растениеводства // Вісник аграрної науки. -1994. - № 3.– С. 69 - 73.
48. Мартынов С.П. Оценка экологической пластичности сортов сельскохозяйственных культур // Сельскохозяйственная биология. - 1989. -№ 3.-С. 124 - 128.
49. Сапега В.А., Турсумникова Г.М. Взаимодействие генотип – среда и параметры экологической пластичности сортов // Зерновые культуры. – 1999. – №1. – С.25 – 30.
50. Богачиков В.И. Мирошниченко А.И. Сроки посева как фактор выявления пластичности и стабильности сортов овса // В сб.: Селекция и семеноводство сельскохозяйственных культур в Западной Сибири. – Новосибирск, 1983. – С. 161 – 121.
51. Шмальгаузен И.И. Фактор эволюции (теория стабилизирующего отбора). – М. – Л., 1946. – 493 с.
52. Георгиевский А.Б. Проблемы преадаптации. – Л. : Наука, 1974. –147 с.
53. Тихонович И.А., Проворов Н.А. Пути использования адаптивного потенциала систем «растение-микроорганизм» для конструирования высокопродуктивных агрофитоценозов // Сельскохозяйственная биология. -1993. -№ 5. -С. 36 - 46.
54. Ермаков Е.И., Макарова Г.А. Интенсификация селекции пшеницы на основе создания в регулируемой агроэкосистеме доноров ценных адаптивных признаков // Сельскохозяйственная биология. -1996. -№ 1. -С. 3-12.
55. Жученко А.А. Экологическая генетика культурных растений. Теория и практика // Вестник сельскохозяйственной науки. -1995. - № 3. - С. 4 - 31.

56. Слоним А.Д. Среда и поведение. Нормирование адаптивного поведения. - Л.: Изд. ЛГУ, 1976. - 456 с.
57. Шмальгаузен И.И. Пути и закономерности эволюционного процесса. - М.-Л. -1939. -248 с.
58. Тахтаджан А.Л. Система и филогения растений. -М.-Л.: Изд. АН СССР, 1966. -679 с.
59. Dambroth M., Bassam N.E. Lominput varieties: definition, ecological, requirements and selection // Science Assemble. Dep Nat. and Math.: Science Sebr. Acad. -1982. –Vol. 13. -№ 3. -P. 325 - 336.
60. Орлюк А.П., Корчинський А.А. Проблеми адаптивної селекції озимої пшениці. // Екологія та сільськогосподарське виробництво. -К., 1992. - С. 96 – 105.
61. Орлюк А.П., Корчинский А.А. Проблемы идентификации ценных генотипов в связи с аллоконкуренцией растений // Вісник аграрної науки.-1994. -№ 2. -С. 75 - 80.
62. Неттевич Э.Д., Мерсулов А.И., Максименко А.И. Повышение эффективности отбора яровой пшеницы в селекции на стабильность урожайности и качества зерна // Вестник сельскохозяйственной науки. -1985. -№ 1. -С. 66 - 73.
63. Шелепов В.В. Селекция интенсивных сортов озимой пшеницы, особенности их семеноводства и сортовой агротехники в условиях Степи и Лесостепи Украины. -Автореферат докт. диссертации. -Харьков, 1992. - 42 с.
64. Шпунар Я. Перспективы развития производства зерновых культур в Чехословакии // Вестник сельскохозяйственной науки. -1992. -№ 7 -12. -С.58 - 61.
65. Балджи Е.Н., Вожегова Р.А. Селекция озимой мягкой пшеницы в Степной зоне Крыма // Вісник аграрної науки. -1994. -№ 8. -С. 68 - 70.
66. Унтила И.П., Постолатий А.А., Гаина Л.В. Создание высокопродуктивных пластичных сортов озимой пшеницы для

- условий Молдовы // Вестник сельскохозяйственной науки. -1992. -№ 7
- 12. - С. 68 - 72.
67. Животков Л.О., Корчинський А.А. Формування сортової структури пшениці // Вісник аграрної науки. -2000. - № 7. -С. 41 - 43.
68. Іщенко В.І. Успадкування тривалості вегетаційного періоду гібридами пшениці озимої // Вісник аграрної науки. -2001. -№ 4. -С. 82 - 83.
69. Кумаков В.А., Андреева А.Ф., Попова В.И. Физиологическая оценка морфологических типов растений яровой пшеницы различной продуктивности и засухоустойчивости на юго-востоке СССР. // Тр. по прикладной ботанике, генетике и селекции. -1978. - Т. 63. - Вып. 2. -С. 26 -34.
70. Запрянов З. Изменчивость некоторых признаков продуктивности в связи с проведением отбора // Генетика и селекция. -София. -В. 1. -№ 2.-1968. -С. 34 - 39.
71. Алтухов Ю.П. Генетические процессы в популяциях. -М.: Наука, 1983. - 279 с.
72. Соболев Н.А. Методика оценки экологической стабильности сортов и генотипов // Проблемы отбора и оценки селекционного материала. -К.: Наукова думка, 1980. - С. 100 - 106.
73. Орлюк А.П., Корчинский А.А. Физиолого-генетическая модель сорта озимой пшеницы. -К. - Вища школа, 1989. - 72 с.
74. Martin J.M., Alexander W.Z. Intergenotypic competition in biblends of spring wheat // Canad. J. Plant Sc. - 1986. - Vol. 66. - № 4. - P. 871 - 876.
75. Долотовский И.М. Генетико-селекционные аспекты взаимовлияния растений. - Уфа, 1987. - 96 с.
76. Султанов И.М., Долотовский И.М. Влияние различных средовых и ценологических условий на проявление коэффициентов экологической корреляции у мягкой яровой пшеницы // Цитология и генетика. - 1994. - Т. 28. - № 2. - С. 48 - 55.

77. Pepó Péter, Pepó Pai, Farkas Béla. Oszi burafasta henerékek vizsgálata a hasádsági löszháton // Növénytermelés. - 1987. - 26. - № 4. - P. 237 - 242.
78. Royo C., Romagosa J. Yield component stability in *Triticum aestivum* L. and *T. turgidum* L // Gezeal Res. Commun. - 1988. - V.16. - № 1 - 2. - P. 77 - 83.
79. Молчан И.М. Системный подход в мутационной селекции на адаптивность // Селекция и семеноводство. - 1990. - № 2. - С. 12 - 14.
80. Левашева Г.М., Анпилогова Л.К. Устойчивость сортов озимой пшеницы к мучнистой росе // Селекция и семеноводство. - 1991. - № 3. - С. 15 - 16.
81. Долотовский И.М. Каталогизация ценотических эффектов селекционно-значимых генов // Селекция и семеноводство. - 1992. - № 2 - 3. - С.6-8.
82. Бороевич С. Принципы и методы селекции растений. -М.: Колос, 1984-344 с.
83. Гуйда А.Н., Жогин А.Ф. Селекция ресурсосберегающих сортов пшеницы (обзор) // Селекция и семеноводство. - 1990. - № 6. - С. 57- 61.
84. Donald M. Plant breeding: past achievements and expectations for the future // Econ. Bot. - 1986. - 40. - № 3. - P. 289 - 297.
85. Бирюков С.В. Донорно-акцепторные отношения у различных генотипов озимой пшеницы в селекции // Вестник сельскохозяйственной науки.- 1992. - № 7 - 12. - С. 96 - 102.
86. Бирюков С.В., Хангильдин В.В., Комарова В.П. Генерационный анализ наследования параметров листьев разных ярусов у озимой пшеницы // Цитология и генетика. -1995. - Т. 29. № 3. - С. 50 - 56.
87. Джелепов К. Изменчивость признака остистости под воздействием мутагенных факторов у безостых сортов мягкой пшеницы // Сельскохозяйственная биология. - 1986. - № 2. - С. 37 - 40.
88. Хангильдин В.В. Оценка гомеостатичности форм озимой пшеницы, различающихся по признакам морфоструктуры растений // Пути и методы повышения стабильности урожая озимой мягкой пшеницы в Степи УССР. - Одесса, 1989. - С. 79 - 86.

89. Долотовский И.М., Долотовская Л.З. Эффекты генетической конкуренции Lr – линии мягкой яровой пшеницы // Цитология и генетика. - 1991. - Т. 25. - № 3. - С. 37 - 40.
90. Любина С.В., Долотовский И.М. Генетическая детерминация конкурентоспособности растений в ценозе // Генетика. - 1993. - Т. 29. - № 8. -С. 1237 - 1245.
91. Любина С.В., Долотовский И.М. Каталогизация ценотических эффектов генов остистости и безостости мягкой яровой пшеницы // Цитология и генетика. - 1994. -Т. 28. -№ 5. - С. 25 - 31.
92. Гужов Ю.Л., Комар О.А. Межгенотипическая конкурентоспособность растений яровой пшеницы и ее значение для селекции. Сообщ.3. Влияние конкуренции на корреляции между хозяйственно-важными количественными признаками // Генетика. -1982. -Т. 18. -№ 3. - С. 462-468.
93. Удачин Р.А., Головченко А.П. Методика оценки экологической пластичности сортов пшеницы // Селекция и семеноводство. -1990. -№ 5.- С. 2 - 6.
94. Малецкий С.И. Групповые признаки у растений // Популяционно-генетические аспекты продуктивности растений. - Новосибирск: Наука, 1982. -С.5-27.
95. Крупнов В.А., Лобачев Ю.В. Гены низкорослости и их проявление у пшеницы // Сельскохозяйственная биология. - 1988. - № 2. - С. 118-124.
96. Allan R.E. Agronomic comparisons among wheat lines nearly isogonics for three reduced height genes // Crop. Sci. - 1986. -V. 26. - № 4. - P. 707 - 710.
97. Allan R.E. Agronomic comparisons between Rht 1 and Rht 2 semi dwarf genes in winter wheat // Crop. Sci. - 1989. -V. 29. -№ 5. -P .1103 - 1108.
98. Понайотов В., Тодоров И., Ценов Н., Стоева И. Основные результаты селекции пшеницы в Болгарии // Вестник сельскохозяйственной науки.-1992. - № 7 - 12. - С. 62 - 68.

99. Кумаков В.А. Физиология формирования урожая яровой пшеницы и проблемы селекции // Сельскохозяйственная биология. -1995. - № 5.- С.3 - 19.
100. Хангильдин В.В., Комарова В.П., Бирюков С.В. Динамика продукционного процесса у гибридов F₁ озимой пшеницы с разными генами короткостебельности // Цитология и генетика. - 1999. -Т. 33. -№ 4. - С.62-69.
101. Акулиничев В.Ф. О подборе пар для скрещивания // Селекция и семеноводство. - 1995. - № 3. - С. 21 - 22.
102. Adams M.W., Grafius J.N. Yield components compensation – alternative interpretation // Crop. Sci. - 1981. - № 11. - P. 33-35.
103. Харпер Дж. Некоторые подходы к изучению конкуренции у растений. - Механизмы биологической конкуренции. -М., 1964. - С. 11-34.
104. Хангильдин В.В. Системный анализ теории селекции.- Прикл. аспекты генетики, цитологии и биологии. - Одеса, 1988. - С. 84 - 99.
105. Хангильдин В.В., Власенко В.С. Ценоотические взаимоотношения сортов озимой мягкой пшеницы в бинарных смесях при разной популяционной плотности // Сельскохозяйственная биология. -1992. -№1. -С.3-51.
106. Симоненко В.К., Хангильдин В.В., Власенко В.А. Влияние генома сорта на адаптивные особенности аллоплазматических линий озимой пшеницы // Цитология и генетика. - 2000. -Т. 34. - № 3. -С. 21 - 27.
107. Синская Е.Н., Воробьева Ф.М. Анализ популяций озимых пшениц в процессе переделки их в сорта с яровым образом жизни // В кн.: Проблема популяций у высших растений. -Л. - 1961. - С. 106 - 140.
108. Хангильдин В.В. Иерархический анализ генетических компонентов продуктивности зерна у озимой пшеницы // Цитология и генетика. - 1993. -Т. 27. - № 3. - С. 31 - 36.
109. Кондратенко Е.Я., Драгавцев В.А. Генетический анализ гомеостаза количественных признаков растений в популяциях при изменении условий роста // Генетика. - 1990. - Т. 26. - № 4. - С. 679 - 685.

110. Соболев Н.Н. Показатели относительной стабильности и разнообразие признака // Генетика зерновых и зернобобовых культур. - Орел, 1972.- С.102 - 105.
111. Рахман Масадур Мд., Драгавцев В.А. Новые подходы к прогнозированию гетерозиса у растений // Сельскохозяйственная биология. - 1990. -№ 1. - С. 3 - 12.
112. Драгавцев В.А., Литун П.П. и др. Модель эколого-генетического контроля количественных признаков растений // Доклады АН СССР. - 1984. - № 3. - С. 720 - 723.
113. Нечипоренко Н.Н., Драгавцев В.А. О возможности прогноза уровней и знаков коэффициентов экологической корреляции // Генетика. - 1986. - Т. 22. - № 4. - С. 616 - 623.
114. Лобашев М.Е. Генетика. -Л: Изд. ЛГУ, 1967. - 752 с.
115. Образцов А.С. Системный подход к управлению селекционным процессом у растений // Сельскохозяйственная биология. - 1987. -№ 11. - С. 34-41.
116. Пухальский В.А. К разработке системного подхода в определении генов, детерминирующих количественные признаки // Сельскохозяйственная биология. - 1992. - № 1. - С. 17 - 22.
117. Филиппченко Ю.А. Генетика мягких пшениц. - М. : Наука, 1979.-311 с.
118. Гинзбург Э.Х. Описание наследования количественных признаков. - Новосибирск: Наука, 1984. - 249 с.
119. Рокицкий П.Ф. Введение в статистическую генетику. - Минск: Высшая школа, 1978. - 448 с.
120. Серебровский А.С. Генетический анализ. - М.: Наука, 1970. - 342 с.
121. Седловский А.И., Мартынов С.П., Мамонов П.К. Генетико - статистические подходы к теории селекции самоопыляющихся культур. - Алма-Ата: Наука, 1982. - 198 с.
122. Мазер К., Джинкс Д. Биометрическая генетика. - М.: Мир, 1985.- 463 с.

123. Мережко А.Ф. Система генетического изучения исходного материала растений для селекции. - Л: Наука, 1984. - 69 с.
124. Гинзбург Э.Х., Никоро З.С. Разложение дисперсии и проблемы селекции. - Новосибирск: Наука, 1982. - 162 с.
125. Жученко А.А. Генетика томатов. - Кишинев: Штиинца, 1973. - 633 с.
126. Шмальгаузен И.И. Организм как целое в индивидуальном и историческом развитии. - Изб. тр.: Наука, 1982. - 383 с.
127. Цильке Р.А., Герасименко И.И. Генетический контроль ритма роста растений мягкой яровой пшеницы в условиях засухи // Генетика. - 1987. - Т.23. - № 2. - С. 325 - 335.
128. Базалий В.В. Обоснование эколого-генетических основ адаптивной селекции // Таврійський науковий вісник: Зб. наук. пр. - Херсон: Айлант, 1998. - № 7. - С. 40 - 47.
129. Кирпичников В.С. Модификационная изменчивость и ее роль в эволюции // Развитие эволюционной теории в СССР. -Л: Наука, 1983. - С. 155 - 160.
130. Исмаилов М.И., Драгавцев В.А., Бабаджаков В.А. Экологические подходы к изучению количественных признаков тритикале // Генетика.-1989. - Т. XXV. - № 4. - С. 683 - 690.
131. Новолоцький М.Я., Васильківський С.П., Князюк В.І. Генетика.-Біла Церква.: Аграрний університет, 1998. - 280 с.
132. Мусич В.Н. Наследование морозостойкости у гибридов озимой пшеницы // Селекция пшеницы на юге Украины. - Одесса. - 1980. - С. 92-97.
133. Вареница Е.Т., Градаков С.М. Наследование морозо- и зимостойкости гибридами озимой пшеницы при диаллельных скрещиваниях // Селекция и семеноводство. - 1985. - № 5. - С. 11 - 13.
134. Мусич В.Н., Герасименко В.Ф. Комбинационная способность и типы действия генов у сортов озимой мягкой пшеницы по признаку морозостойкости // Генетика. - 1984. - Т. 20. - № 12. - С. 2031-2034.

135. Новохатка В.Г., Борисенко А.Н., Мочалова Л.И. К вопросу изучения болезнеустойчивости пшеницы и выведению высокоустойчивых форм культуры в Мироновском институте // В сб.: Труды Мироновского НИИССП. - 1979. - Вып. 4. - С. 102 - 106.
136. Крупнов В.А., Садыгова М.К., Воронина С.А. Об использовании изогенных линий пшеницы для определения потерь урожая от бурой ржавчины // Селекция и семеноводство. - 1992. - № 1. - С. 31 - 34.
137. Литвиненко Н.А. Селекция сортов озимой мягкой пшеницы интенсивного типа на устойчивость к фитозаболеваниям в Степи Украины // Научные труды Мироновского института пшеницы. - Мироновка. - 1991. - С. 87 - 95.
138. Ван дер Планк Я. Устойчивость растений к болезням. - М.: Колос. - 1972. - 254 с.
139. Ван дер Планк Я. Генетические и молекулярные основы патогенеза у растений. - М.: Мир, 1981. - 236 с.
140. Вареница Е.Т., Мозговой А.Ф., Смиритинская П.П. Наследование иммунных свойств озимой пшеницы к бурой ржавчине // Селекция и семеноводство. - 1979. - № 3. - С. 16 - 17.
141. Lugi N.H., Mc. Intosh R. Location and linkage of genes on wheat chromosome 2 D // Canadian Journal of Genetics and cytology. - 1968. - V.10. - № 1. - P. 99 - 105.
142. Попкова К.В. Учение об иммунитете растений. - М.: Колос.- 1979.-223 с.
143. Щербаков В.К. Использование индуцированного мутагенеза в селекции растений (Обзорная информация). -М., 1973. - 42 с.
144. Пеуша Х., Одинцова И., Шнайдер Т. Влияние температуры на экспрессивность гена L_r 23, контролирующего устойчивость некоторых сортов мягкой пшеницы к бурой ржавчине // Изв. АН ЭСССР, биол., 1982. -Т. 31. -№ 3. -С. 208 - 212.
145. Базалій В.В., Орлюк А.П., Базалій Г.Г., Малярчук І.М. Генетичний контроль і успадкування стійкості до бурої іржі у гібридів озимої

- пшениці // Зб. наук. праць “Фальцфейнівські читання”. -1999. - С. 8 - 11.
146. Анпилогов М.З. Наследование устойчивости мягкой пшеницы к бурой ржавчине в связи с подбором пар для скрещивания // Тр. по прикл.ботан., генет. и селекции. -М. -Л., 1963. -Т. 35. -№ 2. - С.192-195.
147. Воронкова А.А., Смирнова А.Д. Наследование устойчивости гибридов пшеницы к различным расам и популяции рас бурой ржавчине // Генетика. -1972. -Т. 8. -№ 10. -С. 14 - 21.
148. Воронкова А.А., Трубчанинов А.Д. Изучение наследования устойчивости к бурой и желтой ржавчине у некоторых межсортовых гибридов озимой пшеницы //Тр.по прикл.ботан., генет. и селекции. - ВИР. -1972.-Т. 46. -№ 3. -С. 106 - 112.
149. Ceapolu N., Negulescu F. Ameliorares rezistentei la bolia plantelor agricole // Probleme de genetica teoretica si aplicata. -1979. -V. 11. -№ 6. - P. 409-533.
150. Стельмах А.Ф. О новом подходе к отбору высокоурожайных генотипов // Генетика и селекция количественных признаков. -К.: Наукова думка, 1976. - С. 14 - 20.
151. Стельмах А.Ф. Генетический контроль скорости развития мягких пшениц // Генетические и методические аспекты селекции с.-х. растений и животных. - К.: Наукова думка, 1983. - С. 114 - 117.
152. Литвиненко Н.А., Козлов В.В. Об отборе форм с высокой потребностью в яровизации и относительно нейтральных к длине дня // Селекция и семеноводство. - 1991. - № 1. - С. 16 - 18.
153. Стельмах А.Ф., Файт В.И. Эффекты локусов Vrn мягкой пшеницы по агрономическим признакам в различных условиях среды // Цитология и генетика. - 1995. - Т. 29. - № 4. - С. 54-61.
154. Worland A.J. The influence of lowering time genes on environmental adaptability in European wheats. Selec. Ewac. Conf. ”Cereal Aneuploids Genet. Anal. and Mal., Tech Gatersleben // Euphytica. - 1996. - 89. -№ 6.-P. 49 - 57.

155. Стельмах А.Ф., Файт В.И., Мартынюк В.Р. Различие генетических систем контроля фотореакции и яровизационной потребности у озимой мягкой пшеницы // Цитология и генетика. - 2001. - Т. 35. - № 3. - С. 3-9.
156. Мусіч В.М., Пильнєв В.В., Нефедов А.В., Рабінович С.В. Фотоперіодична чутливість та адаптивність різних сортів озимої пшениці на Півдні України // Реалізація потенційних можливостей сортів та гібридів Селекційно-генетичного інституту в умовах України. -Одеса. - СГІ, - 1996. -С. 76 - 83.
157. Мережко А.Ф., Писарева Л.А., Прилюк Л.В. Генетический контроль высоты растений у пшеницы // Генетика. - 1986. -Т. 22. - № 5. - С.725-732.
158. Попов П., Станков И., Станкова П. Форми кръглозърнеста пшеница *Triticum arphaerococcum* Pers. с висока студоустойчивост получени чрез междувидова хибридизация // Растениевъдни науки. - 1982. -Т. 19. - № 3. - С. 19 - 24.
159. Briggie L.W., Vogel O.A. Breeding shortstature disease resistant wheats in the United States // Euphytica. - 1968. - V. 17. - № 1. - P. 107 - 128.
160. Прилюк Л.В. Генетический анализ короткостебельности у пшеницы. Сообщение 1. Наследование короткостебельности в первом и втором поколениях от скрещивания мексиканских и отечественных пшениц // Генетика. - 1978. - Т. 14. - № 5. - С. 757 - 762.
161. Федин М.А., Силис Д.Я. Физиолого-генетические основы повышения продуктивности зерновых культур. -М.: Колос, 1975. - 340 с.
162. Лукьяненко П.П. Гибридизация отдаленных эколого-географических форм озимой пшеницы // Сельскохозяйственная биология. -1968. - № 1. -С. 3 - 11.
163. Кириченко Ф.Г., Паламарчук А.И. Наследование признака высоты растений у гибридов озимой мягкой пшеницы // Доклады ВАСХНИЛ.- 1975. - № 10. - С. 2 - 4.

164. Орлюк А.П. Трансгрессия количественных признаков у гибридов озимой пшеницы // Цитология и генетика. - 1972. - Т. 6. - № 1. - С. 52 - 56.
165. Орлюк А.П., Базалий В.В. Морфобиотипическая изменчивость гибридных популяций озимой пшеницы при орошении // Генетика. - 1976. -Т. 12. - № 11. - С. 5 - 14.
166. Федин М.А. Генетика пшеницы и гетерозис. - М.: Колос, 1979. - 205 с.
167. Mc. Vetty P.B., Evans L.E. Breeding methodology in wheat. 1. Determinations of characters measured on F₂ spaced plants for yield selection in spring wheat // Crop Science. - 1980. - V. 20. - № 5. - P. 583 - 586.
168. Пушкина Г.А. Особенности наследования высоты растений при скрещивании длинно- и короткостебельных сортов пшеницы // Бюллетень ВИР. - 1973. - Вып. 30. - С. 11 - 13.
169. Ketata H., Edwards L.H., Smith K.L. Character association in a Centurk x Bezostaia 1 winter wheat cross // Cereal Research Communication. -1978. - V.4. -№ 1. -P. 28 - 32.
170. Звейнек И.А. Взаимодействие неаллельных генов короткостебельности и их влияние на высоту растений мягкой пшеницы. Теоретические исследования злаковых культур // Тр. по прикл. ботан., генет. и селекции. - ВИР, 1989. -Т. 128. - С. 74 - 81.
171. Писарева Л.А., Дорохов Б.А. Использование различных генов короткостебельности для получения зимостойких короткостебельных форм озимой пшеницы // Тр. по прикл. ботан., генет. и селекции. -1989. -Т. 128. -С. 84 - 85.
172. Лобачев Ю.В., Мартынов С.П. Низкорослость и стабильность селекционных признаков у мягкой пшеницы // Генетика. -1990. -Т. 26. - № 12. -С. 2263-2265.
173. Гилл К.С. Карликовые пшеницы. -М.: Колос, 1984. -184 с.

174. Лыфенко С.Ф. Полукарликовые сорта озимой пшеницы. -К.: Урожай, 1987. - 192 с.
175. Орлюк А.П., Базалий В.В., Базалий Г.Г. Гомеостатичность сортов озимой пшеницы с различными морфофизиологическими признаками в зависимости от условий выращивания // Сельскохозяйственная биология.-1985. -№ 8. - С. 39 - 43.
176. Лобачев Ю.В., Воронина С.А., Германцев Л.А. и др. Урожайность и морфологические особенности яровой мягкой пшеницы под влиянием гена низкорослости // Сельскохозяйственная биология. - 1985. - № 5.- С. 204 - 208.
177. Лобачев Ю.В., Германцев Л.А. Низкорослость и засухоустойчивость яровой мягкой пшеницы // Генетика, физиология и селекция зерновых культур на Юге - Востоке. - Саратов: НИИСХ Юго - Востока, 1987. -С. 39 - 45.
178. Allan S.G., Taylor G.A., Martin J.M. Agronomic characterization of “Yogo” hard red winter wheat plant height isolines // Agronom J. -1986. -V. 78. -№ 1. -P. 63 - 66.
179. Силис Д.Я., Каневская А.Г. и др. Влияние экологических факторов на генетический контроль количественных признаков озимой мягкой пшеницы. Высота растений // Генетика. - 1988. - Т. XXIV. - № 10. - С. 1857 - 1865.
180. Орлюк А.П., Писаренко З.В. Изменчивость длины стебля и зимостойкости у короткостебельных гибридов озимой пшеницы // Цитология и генетика. - 1996. - № 3. - С. 15 - 21.
181. Базалій В.В. Мінливість і успадкування висоти рослин у гібридів озимої пшениці при зрошенні // Вісник Львівського державного аграрного університету. - 2001. - № 5. - С. 395 - 402.
182. Добротворская Т.В., Мартынов С.П. Генетический анализ в тройном тест - кроссе F₂ озимой пшеницы. Сравнение результатов стандартного

- и объединенного тестов на эпистаз // Генетика. - 1990. - Т. 26. - № 3. - С. 563 - 565.
183. Драгавцев В.А., Цильке Р.А., Рейтер Б.Г. и др. Генетика признаков продуктивности яровых пшениц в Западной Сибири.- Новосибирск: Наука, 1984. -125 с.
184. Webb R.B. Crown and root development in wheat varieties //Journal of Agricultural Research. - 1936. - № 52. - P. 569 - 583.
185. Коновалов Ю.Б., Коновалова И.М. Прогноз результатов отбора из густых и разреженных посевов яровой пшеницы на основании изучения модельных популяций // Изв. ТСХА. -1981. - № 3. - С. 43 - 52.
186. Лонц В. Способы действия генов и наследуемость хозяйственно-ценных признаков пшеницы. // Вопросы селекции и генетики зерновых культур. -М.: СЭВ, 1983. - 299 с.
187. Силис Д.Я., Каневская А.Г. и др. Влияние экологических факторов на генетический контроль массы 1000 зерен мягкой пшеницы. // Генетика.-1989. -Т. XXV. - № 5. - С. 861- 870.
188. Ficher R.A., Manzer O. Crop temperature modification and yield potential in a dwarf spring wheat. // Crop Sci. -1976. -V. 16. -№ 6. -P. 855-870.
189. Цильке Р.А., Качур О.Т., Садыкова С.А. Изменчивость генетических параметров при диаллельном анализе количественных признаков мягкой яровой пшеницы. Сообщение V. Масса 1000 зерен. // Генетика.- 1979. - № 5. - Т. 15. - С. 872 - 883.
190. Силис Д.Я., Каневская А.Г. и др. Влияние экологических факторов на генетический контроль количественных признаков озимой мягкой пшеницы. Длина главного колоса. // Генетика. - 1988. -Т. XXIV. - № 12. -С. 2149 - 2156.
191. Бебякин В.М., Старичкова Н.И. Генетический контроль признаков, определяющих урожайность яровой твердой пшеницы. // Цитология и генетика. -1992. - Т. 26. - № 2. - С. 60 - 64.

192. Литун П.П., Манзюк В.Т., Барсуков П.Н. Методы идентификации генов по продуктивности на ранних этапах селекции. // Проблемы отбора и оценки селекционного материала. -К.: Наукова думка, 1980. - С. 16-28.
193. Гудзь Ю.В. Изменчивость структуры генотипической вариации гибридов кукурузы под влиянием условий внешней среды. // Генетика. -1990.-Т. 26. - № 1. - С. 78-83.
194. Шкель Н.М. Разделение модификаций и селекционных по адаптивности генотипов в гетерогенных по адаптивности популяциях растений // Генетика. - 1990. - Т. 26. - № 2. - С. 312 - 318.
195. Бачинский А.Г. Математический анализ неоднозначности матричных процессов как фактора адаптации // Меж. вузов. сб. исследований по генетике. -Л.: ЛГУ, 1981. - Вып.9. - С. 147 - 156.
196. Доспехов Б.А. Методика полевого опыта. -М.: Колос, 1979. - 415 с.
197. Ли Ч. Введение в популяционную генетику. -М.: Мир, 1978. -555 с.
198. Литун П.П., Проскурнин Н.В., Гопций Т.И. Методика полевого селекционного эксперимента. -Харьков.: ХАУ, 1996. - 271 с.
199. Mahmud V.S., Kramer H.H. Segregation for yield, height and maturity following a soybean cross // Agronomy Journal. -1951. -V.43. -№ 12. - P. 303-321.
200. Griffing B. Analysis of quantitative gene action by constant parent regression and related techniques // Genetics. -1950. -V. 35. - P. 303 - 321.
201. Воскресенская Г.С., Шпота В.И. Трансгрессия признаков у гибридов Brassica и методика количественного учета этого явления // Доклады ВАСХНИЛ. - 1967. - № 7. - С. 18 - 20.
202. Хангильдин В.В., Литвиненко Н.А. Гомеостатичность и адаптивность сортов озимой пшеницы // Научно-технический бюллетень ВСГИ.: Одесса, 1981. - Вып. 1 (39). -С. 8-14.
203. Falconer D.S. Introduction to quantitative genetics // Edinburgh.-London: Oliver and Boyd, -1960. -366 p.

204. Гурьев Б.П., Литун П.П., Гурьева И.А. Методические рекомендации по экологическому сортоиспытанию кукурузы. -Харьков. - 1981. - 31 с.
205. Орлюк А.П., Базалий В.В., Лавриненко Ю.А., Жужа А.Д. Способ отбора высокопродуктивных форм пшеницы (А.С.1289428) // Открытие и изобретения. - 1987. - № 6. - С. 11.
206. Мережко А.Ф. Определение числа генов, контролирующих количественные признаки растений // Тр. по прикл. ботанике, генетике и селекции. - 1983. - Т. 80. - С. 36 - 47.
207. Бабаянц Л., Маштерхази А., Валтер Ф. и др. Шкала оценки сортов зерновых колосовых культур по устойчивости к листостебельным заболеваниям // Методы селекции и оценки устойчивости пшеницы и ячменя к болезням в странах-членах СЭВ. - Прага, 1988. - 321 с.
208. Аникеев В.В., Кутузов Ф.Ф. Новый способ определения площади листовой поверхности у злаков // Физиология растений. - 1961. - Т. 8. - № 3.-С. 374 - 377.
209. Лавриненко Ю.А., Жужа А.Д., Орлюк А.П. Ускоренный способ определения площади поверхности листа // Селекция и семеноводство. -1981.-№ 10. - С. 12 - 13.
210. Коваленко А.І., Харченко О.В. та ін. Оцінка відповідності гідрометеорологічних умов для вирощування озимої пшениці // Вісник Сумського ДАУ. - 1999. - Вип. 3. - С. 68 - 71.
211. Юрьев В.Я., Делоне Л.Н. Селекция зимостойких сортов озимой пшеницы на Украине // В сб.: Методы селекции зимостойких пшениц. -М.: Сельхозиздат, 1962. - С. 24 - 33.
212. Личикаки В.М. Перезимовка озимых культур. -М.: Колос, 1974. - 206 с.
213. Писарева Л.А., Дорохов Б.А. Использование различных генов короткостебельности для получения зимостойких короткостебельных форм озимой пшеницы // Сб. науч. трудов по прикл. ботан., генетике и селекции. -ВИР. -Л., 1984.- Т. 128. - С. 81 - 85.

214. Животков Л.А., Шелепов В.В. и др. Результаты селекции по озимой пшенице // Вестник сельскохозяйственной науки. - 1992, - № 7-12. - С. 50-54.
215. Митрополенко А.И. Диагностика жизнеспособности озимых зерновых культур и пути ее совершенствования // Вісник аграрної науки. - 1993. - № 7. - С. 85 - 92.
216. Иванников В.Ф., Егорцев Н.А. и др. Источники хозяйственно-ценных признаков для селекции озимой пшеницы // Селекция и семеноводство.-1998. - № 1. - С. 9 - 12.
217. Ельников М.И., Норик И.М., Пархоменко Р.Г. Селекция озимой пшеницы на зимостойкость в условиях Лесостепи Украины //Селекция и семеноводство. -К. - 1987. - Вып. 63. - С. 3 - 7.
218. Пархоменко Р.Г., Ельников Н.И., Норик И.М. Селекция озимой пшеницы на зимостойкость // Генетика, физиология и селекция зерновых культур. - М. - 1987. - С. 32 - 37.
219. Федорова Н.А. Зимостійкість і врожайність озимої пшениці.-К.: Урожай. - 1972. - 260 с.
220. Левенко А.А. Агрометеоусловия и элементы продуктивности по фазам развития озимой пшеницы // Вісник аграрної науки. - 1993. - № 7. - С.97-99.
221. Куперман Ф.М. Физиология устойчивости пшеницы // В сб.: Физиология сельскохозяйственных растений. - М.: Изд. МГУ, 1969. -Т. 4. - С. 401-497.
222. Ремесло В.М., Сайко В.Ф. Сортова агротехніка пшениці. -К.: Урожай, 1975. - 175 с.
223. Проценко Д.Ф., Ремесло В.Н., Мусич В.Н. Зимостойкость корневых систем озимой пшеницы. - Изд-во КГУ, 1971. -136 с.
224. Мазур П. Повреждение растений морозом // Сельское хозяйство за рубежом. - 1971. - № 1. - С. 15 - 17.

225. Турбин Н.В., Федоров А.К. Биологическое обоснование оптимального срока посева озимой пшеницы // Доклады ВАСХНИЛ. - 1976. - № 3. - С.2-5.
226. Пруцкова М.Г., Уханова О.О. Новые сорта озимой пшеницы. -М.: Колос, 1972. - 287 с.
227. Бондаренко В.И., Ткалич И.Д., Артюх А.Д. Влияние условий увлажнения на морозостойкость, зимостойкость и урожайность озимой пшеницы // Доклады ВАСХНИЛ. -1973. -№ 1.- С. 12 - 15.
228. Джуварлинская Н.И. О длине coleoptiles у всходов из семян разных фракций по крупности // Доклады ВАСХНИЛ. - 1976. - № 10. - С. 13-14.
229. Кириченко Ф.Г., Литвиненко Н.А., Пыльнев В.М. Длина coleoptiles у короткостебельных сортов и мутантов озимой мягкой пшеницы // Доклады ВАСХНИЛ. - 1978. - № 7. - С. 5 - 7.
230. Лыфенко С.Ф., Тупицын Н.В. и др. Связь признака высоты стебля озимой пшеницы с урожайностью // Научно-технический бюллетень ВСГИ. -Одесса. - 1980. - № 3 (37). - С. 6 - 9.
231. Литвиненко Н.А. Экспериментальные мутанты озимой мягкой пшеницы как исходный материал при внутривидовой гибридизации // Теоретические и прикладные аспекты селекции и семеноводства пшеницы, ржи, ячменя и тритикале. - Одесса: ВСГИ. - 1981. - С. 32 - 33.
232. Гурьев Б.П., Литун П.П., Бондаренко Л.В. Теория технологии адаптивной селекции зерновых культур // В сб.: Селекция и семеноводство. -К.: Урожай, 1986. - Вып. 60. - С. 3-8.
233. Лыфенко С.Ф., Литвиненко Н.А., Бабаянц Л.Т. Результаты и перспективы селекции озимой пшеницы на устойчивость к болезням // Науч. труды ВСГИ: Проблемы повышения устойчивости зерновых культур и подсолнечника к болезням и вредителям. - Одесса. - 1990. - С. 16 - 26.

234. Литвиненко Н.А. Селекция сортов озимой мягкой пшеницы интенсивного типа к фитозаболеваниям в Степи Украины // Науч. тр. Мироновского института пшеницы. -Мироновка. - 1991. - С. 87 - 95.
235. Ямалеев А.М., Долотовский И.М., Хайрулин Р.М. Устойчивость разных видов пшеницы к бурой ржавчине и мучнистой росе // Селекция и семеноводство. - 1991. - № 2. - С. 17 - 18.
236. Бабаянц Л.Т., Литвиненко М.А.,Трасковецька В.А. Стійкість озимої м'якої пшениці до бурої листової іржі // Зб. наук. праць СГІ: Реалізація потенційних можливостей сортів та гібридів СГІ в умовах України.- Одеса. - 1996. - С. 133 - 144.
237. Орлюк А.П., Базалий В.В. Формообразование устойчивости к бурой ржавчине у гибридов озимой пшеницы в условиях орошения // Сельскохозяйственная биология. - 1976. - № 6. - С. 802 - 845.
238. Гончарова Р.Х., Тонконог Г.В. Типы устойчивости сортов озимой пшеницы к бурой ржавчине // Селекция и семеноводство. - 1991. - № 2. -С.19-20.
239. Коновалов Ю.Б. Селекция растений на устойчивость к болезням и вредителям. - М.: Колос, 1999. - 136 с.
240. Гуляев Г.В., Гужов Ю.Л. Селекция и семеноводство полевых культур. -М.: Колос, 1978. - С. 46 - 48.
241. Орлюк А.П., Базалий Г.Г., Базалий В.В. Формирование продуктивности у короткостебельных сортов озимой пшеницы в условиях орошения // Сельскохозяйственная биология. - 1981. - Т. XVI. - № 5. - С. 719 - 721.
242. Литвиненко М.А., Гончарук Н.О. Селекція сортів м'якої пшениці інтенсивного типу на витривалість до вилягання в умовах Півдня України // Наук.-техн. бюлл. СГІ. - 1993. - № 1 (83). - С. 8 - 13.
243. Горлач А.А. Завдання і методи селекції озимої пшениці в Лісостеповій зоні УРСР // Вісник сільськогосподарської науки. - 1959. -№ 1. -С.18-24.

244. Тетеряченко К.Г. Устойчивость к полеганию и продуктивность сортов и гибридов озимой пшеницы // Устойчивость растений против полегания. - Минск, 1965. - С. 68 - 70.
245. Струцовская Е.С. Методы оценки исходного материала пшеницы на устойчивость к полеганию // Селекция и семеноводство. - 1968. - № 2. - С. 28 - 31.
246. Волков В.А. Реакция сортов озимой пшеницы в условиях полива на нормы высева и удобрения // Сб. тр. молодых ученых. - КНИИСХ. - 1974. - Вып. 4. - С. 91 - 96.
247. Ельников Н.И., Норик И.М., Черномаз В.Ф. Методы селекции качественно новых сортов озимой пшеницы // Селекция и семеноводство.-К.-1985. - Вып. 58. - С. 8 - 11.
248. Кириченко Ф.Г., Литвиненко Н.А. Использование различных источников короткостебельности в селекции сортов озимой мягкой пшеницы интенсивного типа // Науч. - техн. бюлл. ВСГИ. -1986. -№ 3 (61). - С. 6 - 10.
249. Уліч О.Л. Наукове обґрунтування розміщення нових сортів пшениці озимої після різних попередників // Вісник аграрної науки. - 2001. - № 2. - С. 25 - 28.
250. Муравьев С.А. К характеристике идеального типа растений хлебных злаков // В кн.: Физиолого-генетические основы повышения продуктивности зерновых культур. -М.: Колос, 1975. - С. 229 - 236.
251. Ремесло В.Н., Мороз И.В., Ремесло В.В., Куперман Ф.М., Ананьева Л.В. Морфофизиологический анализ потенциальной продуктивности пшеницы в сортоиспытании // Вестник сельскохозяйственной науки. - 1976. -№ 7. - С. 21 - 27.
252. Пикуш Г.Р. Некоторые особенности биологии кущения озимой пшеницы // В сб.: Повышение продуктивности озимой пшеницы. - Днепропетровск, 1980. - С. 22 - 29.

253. Базалій В.В. Морфологічні особливості формування продуктивності озимої пшениці в залежності від умов вирощування // Таврійський науковий вісник: Зб. наук. пр. -Херсон: Айлант, 1999. - В. 11.-Ч.1. - С.30-33.
254. Лыфенко С.Ф., Гармашов В.В. Особенности формирования урожая полукарликовых сортов озимой пшеницы при разных уровнях обеспеченности азотом. // Доклады ВАСХНИЛ. - 1984. - № 9. - С. 18 - 20.
255. Литвиненко Н.А., Козлов В.В. Связь темпов осеннего и ранневесеннего роста и развития растений с продуктивностью и морозостойкостью у озимой пшеницы // Науч. тр. Мировского института селекции пшеницы: Технология возделывания зерновых культур и проблемы их селекции. - Мироновка, 1990. - С. 24 - 31.
256. Бороевич С. Генетические аспекты селекции высокоурожайных сортов пшеницы // Сельскохозяйственная биология. - 1968. -Т. 3. -№ 2. - С. 285 - 289.
257. Володарский Н.И., Циунович О.Д. Морфофизиологические особенности растений пшеницы в связи с разработкой моделей высокопродуктивного сорта // Сельскохозяйственная биология. - 1978. - Т. 13. - № 3. - С. 323 - 332.
258. Ремесло В.Н., Василенко И.И. и др. Особенности реализации потенциальной продуктивности Мироновских сортов пшениц // Вестник сельскохозяйственной науки. - 1979. - № 10. - С. 12 - 20.
259. Лукьяненко П.П. О селекции низкостебельных сортов озимой пшеницы // Селекция и семеноводство. - 1971. - № 2. - С. 12 - 19.
260. Кумаков В.А., Алешин А.Ф. Роль побегов кущения в формировании урожая яровой пшеницы // Материалы научно - метод. конференции по итогам работы с.-х. опытных учреждений Поволжья. - Саратов, 1972. - С. 198 - 200.

261. Собко А.А., Орлюк А.П. Сортовая агротехника озимой пшеницы на орошаемых землях // Сортовая агротехника зерновых культур. -К: Урожай, 1983. - С. 284 - 293.
262. Федоров А.К. Физиологические основы продолжительности вегетационного периода зерновых культур // Вестник сельскохозяйственной науки. - 1987. - № 4. - С. 73 - 81.
263. Кириченко Ф.Г., Абакуменко А.В., Литвиненко Н.А. Урожай озимой пшеницы в зависимости от высоты растений // Доклады ВАСХНИЛ.- 1982. - № 6. - С. 3 - 6.
264. Ничипорович А.А. О путях повышения продуктивности фотосинтеза растений в посевах // Фотосинтез и вопросы продуктивности растений. -М.: Изд-во АН СССР, 1963. - С. 5 - 36.
265. Ничипорович А.А. Фотосинтетическая продуктивность растений и рациональное направление селекции на ее повышение // В сб.: Физиолого-генетические основы повышения продуктивности зерновых культур. -М.: Колос, 1973. - С. 5 - 10.
266. Ничипорович А.А. Теории фотосинтетической продуктивности растений и рациональное направление селекции на повышение продуктивности // В сб.: Физиолого-генетические основы повышения продуктивности зерновых культур. -М.: Колос, 1975. - С. 5-14.
267. Ничипорович А.А. Потенциальная продуктивность растений и принципы оптимального ее использования // Сельскохозяйственная биология.-1979. -Т. 14. - С. 683 - 694.
268. Кумаков В.А. Физиологическое обоснование модели сорта // Вестник сельскохозяйственной науки. - 1983. - № 9. - С. 9 - 16.
269. Кумаков В.А. Физиологическое обоснование моделей сортов пшеницы.-М.: Агропромиздат, 1985. - 270 с.
270. Кумаков В.А. Физиология формирования урожая яровой пшеницы и проблемы селекции // Сельскохозяйственная биология. -1995. -№ 5. -С. 3-19.

271. Сысоев А.Ф., Семенюк В.Ф. Потенциальная продуктивность растений // Пути создания исходного материала для селекции зерновых культур. -Одесса, 1976. - Вып. 14. - С. 54 - 71.
272. Герасименко В.Ф., Литвиненко Н.А. Анализ отношения массы зерна к площади листьев как критерия для отбора генотипов пшеницы по урожаю // Науч.- техн. бюлл. ВСГИ. - 1980. - Вып. 10. - С. 6 - 8.
273. Лыфенко С.Ф., Данильчук П.В., Ереняк Н.И. Сортовые различия озимой пшеницы по площади листового аппарата и их связь с элементами продуктивности // В сб.: Репродуктивный процесс и урожайность полевых культур. - Одесса: ВСГИ, 1981. - С. 7-18.
274. Кумаков В.А. Физиологические подходы к селекции растений на продуктивность и засухоустойчивость // Сельскохозяйственная биология.-1986. - № 6. - С. 27 - 35.
275. Голик К.Н., Гуляев Б.И. Физиологические особенности некоторых интенсивных сортов яровой пшеницы // Сельскохозяйственная биология. - 1981. - Т. 16. - № 6. - С. 836 - 841.
276. Литвиненко Н.А., Лешин В.Н. Вододерживающая способность у растений озимой мягкой пшеницы // Науч.- техн.бюлл.ВСГИ. - 1990. - № 77. - С. 9-13.
277. Харанян Н.Н. Вододерживающая способность листьев различных по засухоустойчивости растений при завязании // Физиология растений. - 1965. - Т. 12. - № 1. - С. 170 - 172.
278. Кожушко Н.Н. Определение засухоустойчивости зерновых культур по изменению параметров водного режима. - Методические указания. - Л., 1984.
279. Кожушко Н.Н. Определение засухоустойчивости зерновых культур по изменению параметров водного режима (вододерживающей способности, водопоглощающей способности, водного дефицита).- Методические указания. -Л., 1988.

280. Вожегова Р.А., Орлюк А.П., Писаренко З.В. Визначення посухостійкості сортів озимої пшениці на початкових етапах онтогенезу // Таврійський науковий вісник: Зб. наук. пр. - Херсон: Айлант, 1998. -В. 4. - С. 23 - 26.
281. Санина Н.В., Глуховцев Н.И., Головченко А.П. Воздухоудерживающая способность листьев растений яровой мягкой пшеницы как критерий засухоустойчивости сортов при селекции // Сельскохозяйственная биология. -1996. - № 1. - С. 80 - 85.
282. Павлов А.Н., Буракаева Б.Х. Состав белка пшеницы в зависимости от условий налива зерна // Сб. «Физиологические основы действия удобрений на урожай зерна и его качество». -М., 1990. - С. 61 - 66.
283. Ацци Дж. Сельскохозяйственная экология. -М.: Изд. иностранной литературы, 1959. - 259 с.
284. Литвиненко Н.А., Власенко В.С. Стабильность урожайности генотипов озимой мягкой пшеницы на завершающем этапе селекционного процесса. (Сообщение II) // Науч.- техн. бюлл. ВСГИ. -1991. - № 2 (79). -С.5-10.
285. Kitahara S. On the ecological response of wheat varieties // Bull. Kyushu Agr. exper. Stat. - 1984. - V.24. -№ 3. - P. 407 - 457.
286. Базалій В.В., Базалій Г.Г. Пластичність і стабільність продуктивності різних морфобіотипів озимої пшениці // Таврійський науковий вісник: Зб. наук. пр. -Херсон: Айлант, 1997. - В. 2. - С. 13 - 17.
287. Куперман Ф.М. Биология развития культурных растений. -М.: Высшая школа, 1982. - 343 с.
288. Bingham J. Investigations on the physiology of yield in winter wheat, by comparisons of varieties in grain number per ear // J. Agric. Sci. Canb. - 1967. - V. 68. -P. 411 - 422.
289. Уразалиев Р.А. Моделирование сортов пшеницы методами генотип-средовых взаимодействий // Вестник сельскохозяйственной науки Казахстана. -1987. -№ 5. -С. 29 - 35.

290. Куперман Ф.М., Меремкулова Р.Н., Мурашев В.В. Морфофизиологический анализ формирования элементов потенциальной и реальной продуктивности колоса яровой пшеницы // Доклады ВАСХНИЛ. - 1974. - № 4. - С. 9.
291. Куперман Ф.М., Ремесло В.В., Кришевич Н.А. Морфофизиологический анализ потенциальной и реальной продуктивности Мироновских озимых пшениц // Доклады ВАСХНИЛ. - 1975. - № 9. - С. 8 - 11.
292. Пыльнев В.В. Морфофизиологическая характеристика продуктивности колоса сортов озимой пшеницы различных периодов селекции // Сб. науч. тр. «Селекционно-генетические аспекты повышения продуктивности зерновых культур»: - МНИИССП, 1987. - С. 84-89.
293. Зарулько В.И. Морфофизиологический анализ потенциальной и реальной продуктивности главного колоса у сортов озимой мягкой и твердой пшеницы с разной длиной стебля // Сб. науч. тр. “Селекционно-генетические аспекты повышения продуктивности зерновых культур”. - МНИИССП, 1987. - С. 81 - 84.
294. Ремесло В.Н., Сайко В.Ф., Журда С.Н. и др. Значение вертикальной и горизонтальной синхронизации элементов продуктивности в формировании урожая пшениц интенсивного типа // Доклады ВАСХНИЛ. -1979. - № 1. - С. 3 - 5.
295. Пыльнев В.В., Нефедов А.В. Адаптационные механизмы роста урожайности озимой пшеницы в степных условиях // В сб.: Экологическая генетика растений и животных. – Кишинев: Штиинца, 1984. - С. 221.
296. Пыльнев В.В., Болкарова И.Б. Изменение урожайности и элементов структуры урожая озимой мягкой пшеницы в процессе селекции // Известия ТСХА. - 1997. - Вып. 1. - С. 56 - 62.

297. Бездітна Л.Г. Реалізація потенційної продуктивності колосу у різних типів сортів м'якої пшениці // Аграрний вісник Причорномор'я. - 2001. -В. 12. - С. 71 - 75.
298. Perkins J.M., Jinks J. L. Environmental and genotype – environmental components of variability. III. Multiple lines and crosses // Heredity. - 1968. -V. 23. -№ 3. -P. 339 - 345.
299. Орлюк А.П. Повышение урожайного и адаптивного потенциалов озимой пшеницы // Вестник сельскохозяйственной науки. -1992.-№ 7-12. -С. 103-108.
300. Базалій В.В., Федорчук М.І., Базалій Г.Г. Характер прояву і вплив гідротермічних умов на формування урожайності зерна зернових культур // Таврійський науковий вісник: Зб. наук. пр. -Херсон: Айлант, 2000. -В. 16. - С. 25 - 29.
301. Литвиненко М.А. Реалізація потенційної продуктивності нових сортів озимої м'якої пшениці в Степовій зоні України // Вісник аграрної науки. - 1993. - № 1. - С. 18 - 25.
302. Гужов Г.В., Могуров П.Ф., Березкин А.В. Селекционно-генетические аспекты повышения зимостойкости озимой пшеницы // Генетика. - 1973. - Т. 9. - № 4. - С. 132 - 143.
303. Мусич В.Н., Герасименко В.Ф. Комбинационная способность и тип действия генов у сортов озимой мягкой пшеницы по признаку морозостойкости // Генетика. -1984. -Т. 20. -№ 12. -С. 2031 - 2034.
304. Єльніков М.І., Норік І.М., Чорномаз В.Ф. Досягнення по селекції озимої пшениці та її перспективи // Селекція і насінництво. -К. -1992. - № 72. -С. 30-34.
305. Лелли Я. Селекция пшеницы. Теория и практика. - М.: Колос, 1990. - 383 с.
306. Москаленко В.І., Чекалін М.М., Тіщенко В.М. Результати і основні напрямлення селекційної роботи лабораторії селекції озимої пшениці Полтавського державного сільськогосподарського інституту // Вісник

Полтавського державного сільськогосподарського інституту. -2000. -№ 6.-С. 23-24.

307. Мусич В.Н. Фотопериодическая чувствительность и морозоустойчивость современных сортов озимой пшеницы // Науч. - техн. бюлл. ВСГИ. - 1983. - № 2 (48). - С. 21 - 24.
308. Файт В.І., Мартинюк В.Р., Стельмах А.Ф. Роль локусів Rpd у визначенні відмінностей щодо продуктивності м'якої пшениці в умовах Причорномор'я // Аграрний вісник Причорномор'я. - 2001. - В. 12. - С. 9-15.
309. Гаврилов С.В., Феоктістов П.О. та ін. Особливості формування стійкості рослин м'якої та твердої пшениці до температурних стресів // Аграрний вісник Причорномор'я . - 2001. - В. 12. - С. 44 - 48.
310. Бондарь Г.П. Использование изогенных по генам Vrn линий для изучения морозостойкости мягкой пшеницы // Генетико-цитологические аспекты селекции с.-х. растений. - Одесса. -1984. - С. 90 - 94.
311. Ремесло В.Н., Волошина Л.И. Эффективность отбора по признаку зимостойкости в гибридном материале, полученном от скрещивания озимой пшеницы различного эколого-генетического происхождения // Сб. научн. тр. МНИИССП. - 1980. - С. 3 - 7.
312. Misic T. Heritabilnosti modus nasledjivanja otpornosti prema nekim temperaturats u ukrajanjima pšenice // Savremene poljoprivreda. -1969. -V. 17. -№ 11 - 12. - P. 41-46.
313. Лукьяненко П.П., Пучков Ю.М. Селекция зимостойких сортов озимой мягкой пшеницы // Вестник сельскохозяйственной науки. -1970. -№ 8.- С. 9 - 19.
314. Иванников В.Ф., Миронова Н.П. О подборе пар при скрещивании в селекции озимой пшеницы // Селекция и сортовая агротехника озимой пшеницы. -М: Колос, 1971. - С. 110 - 118.

315. Гуляев Г.В., Джанумов Д.А., Родионова А.Е. Биофизический экспресс метод в оценке морозоустойчивости гибридного материала // Селекция и семеноводство. - 1982. - № 3. - С. 8 - 10.
316. Дидусь В.Н. Селекция озимой пшеницы на зимостойкость и продуктивность // Методы и приемы повышения зимостойкости озимых зерновых культур. -М.: Колос, 1975. - С. 30-43.
317. Гуляев Г.В., Сандухадзе Б.Н. и др. Селекция озимой пшеницы на короткостебельность, зимостойкость и продуктивность // Вестник сельскохозяйственной науки. - 1987. - № 9. - С. 34 - 38.
318. Сандухадзе Б.Н., Кочетыгов Г.В., Бугрова В.В. Целенаправленная селекция озимой пшеницы интенсивного типа для условий Нечерноземья на основе метода прерывающихся беккроссов // Сельскохозяйственная биология. - 1996. -№ 1. - С. 13-26.
319. Орлюк А.П., Базалий В.В. Использование индуцированных мутаций в селекции интенсивных сортов озимой пшеницы для условий орошения // В сб.: “Материалы Всесоюзного научно-методического полевого семинара – совещания селекционеров по проблемам селекции сортов зерновых культур интенсивного типа и использование исходного материала”. -Ташкент, 1982. -С. 79-83.
320. Базалий В.В. Характер проявления количественных признаков у гибридов озимой пшеницы при орошении // Сб.: «Физиолого-генетические проблемы интенсификации селекционного процесса». - Саратов, -1984.-Ч. 2. - С. 57-58.
321. Базалий В.В., Остапенко А.И. Пенетрантность, экспрессивность генома пшеницы и создание адаптивного исходного материала к изменяющимся условиям внешней среды // Тез. докл. Всесоюзной научно-технической конференции “Проблемы селекции зерновых культур на устойчивость к болезням и неблагоприятным условиям среды” -М., 1990. - С. 22.

322. Уразалиев Р.А. Эффективный метод создания зимостойких форм озимой пшеницы // Селекция и семеноводство. - 1977. - № 3. - С. 19 - 21.
323. Калинин И.Г. Пути создания и внедрение сортов озимой пшеницы в производство // Селекция и семеноводство. -1980. - № 9. - С. 7-12.
324. Сандухадзе Б.Н. Эффективность использования прерывающихся беккроссов в селекции озимой пшеницы интенсивного типа в центральном районе Нечерноземной зоны // Вестник сельскохозяйственной науки.-1992. - № 7-12. - С. 92-96.
325. Орлюк А.П., Базалий В.В., Гончарова К.В. Создание селекционного материала озимой пшеницы методом возвратных скрещиваний // Селекция и семеноводство. -1984. -№ 2. - С. 9-11.
326. Гуляев Г.В., Сандухадзе Б.Н., Пома Н.Г., Чурикова Е.Ю. Селекция озимой пшеницы интенсивного типа для центра Нечерноземной зоны //Вестник сельскохозяйственной науки. -1989. - № 5. - С. 100-106.
327. Лыфенко С.Ф. О некоторых закономерностях наследования морозостойкости у гибридов озимой мягкой пшеницы // Пути создания исходного материала для селекции зерновых злаковых культур. - Сб. научн. тр. ВСГИ. - Одесса. -1976. - Вып.14. - С. 11-16.
328. Драгавцев В.А. Методы генетического анализа неаллельных взаимодействий и их применение для анализа устойчивости растений // Генетические основы устойчивости растений к болезням. -Л.: Колос, 1977.- С. 167-174.
329. Орлюк А.П., Базалий В.В. Морозоустойчивость растений гибридных популяций озимой пшеницы в зависимости от их исходных форм // Цитология и генетика. -1976. -Т. X. -№ 6. - С. 507-510.
330. Бороевич С. Изменение растений пшениц с целью дальнейшего повышения генетического потенциала урожая зерна // Генетика. -1973. -Т.9. -№ 11. - С. 15-20.

331. Моргун В.В., Логвиненко В.Ф. Мутационная селекция пшеницы. -К. : Наукова думка, 1995. - 627 с.
332. Borlaug N.E. Wheat breeding and its impact on world food supply // Proceedings of the 3 Inter. Wheat Genet.Symp. - 1969. - P. 21-28.
333. Литвиненко М.А., Крайнов О.О., Пильнєв В.М. Вплив довгочасної селекції на зміну врожайності та господарських ознак озимої м'якої пшениці // Аграрний вісник Причорномор'я. -2001. -В. 12. - С. 64-71.
334. Чебоков Н.П. Наследование признаков высоты растений и зимостойкости гибридами озимой пшеницы в первом поколении // Сб. науч. тр.: "Селекционно-генетические аспекты повышения продуктивности зерновых культур". -МНИИССП, 1987. -С. 21-24.
335. Лыфенко С.Ф. Селекция сортов озимой пшеницы интенсивного типа в условиях юга Украины // Дис. докт. с.-х. наук (в форме науч. докл.)-Одесса. ВСГИ, 1988. - 47 с.
336. Созінов А.А., Орлюк А.П., Корчинский А.А. Генетическое улучшение пшеницы. - К.: УкрИНТЭИ, 1993. -132 с.
337. Дорофеев В.Ф., Якубцинер М.М., Руденко М.И. и др.. Пшеницы мира.-М.: Колос, 1976.-487 с.
338. Пономарев В.И. К вопросу о короткостебельности пшеницы // Сельское хозяйство за рубежом. -1977. -№ 10. - С. 20.
339. Дорофеев В.Ф., Пономарев В.И. Проблема полегаия пшеницы и пути ее решения. -М.: МСХ СССР, 1970. -389 с.
340. Дорофеев В.Ф., Пономарев В.И. Достижение в изучении наследования высоты растений пшеницы // Международный сельскохозяйственный журнал.-1971. - № 3. - С. 49-54.
341. Мережко А.Ф. Определение числа генов, контролирующих количественные признаки растений // Тр. по прикл. ботан., генетике и селекции.-1983. -Т. 80. -С.36-47.
342. Смирнова А.А., Пыжикова Г.В., Назарова Л.Н. Эпифитотические аспекты отбора образцов пшеницы с разными типами устойчивости к

- бурой ржавчине и септориозу // Селекция и семеноводство. -1990.- № 2. - С.9-12.
343. Животков Л.О., Шелепов В.В. і ін. Селекція озимої пшениці на групову стійкість проти хвороб для умов Полісся і Лісостепу України // Селекція і насінництво. -К. -1992. -№ 73. -С. 7-11.
344. Крупнов В.А., Садыгова М.К., Воронина С.А. Об использовании изогенных линий пшеницы для определения потерь урожая от бурой ржавчине // Селекция и семеноводство. -1992. -№ 1. -С. 31-34.
345. Сорты зерновых культур с известными генами устойчивости к грибным болезням // Каталог мировой коллекции ВИР: -Л, 1988. -Вып. 453. -79 с.
346. Воронкова А.А. Генетико-иммунологические основы селекции пшеницы на устойчивость к ржавчине. -М.: Колос, 1980.-191 с.
347. Макарова Н.А., Одинцова И.Г. Доноры новых генов устойчивости к бурой ржавчине пшеницы // Сб. науч. тр. по прикл. ботан., селекции и генетике. -Л. -1990. -Т. 132. - С. 14-20.
348. Лобачев Ю.В. Эффекты гена Lr 19 яровой мягкой пшеницы в Поволжье // Генетика. -1992. -Т. 28. -№ 2. -С.154-156.
349. Коцур В.О., Воррен Герман, Бабаянц О.В., Бабаянц Л.Т. Оцінка колекції озимої пшениці на стійкість до кореневих гнилей та листостеблових хвороб // Аграрний вісник Причорномор'я. -2001. -В. 12. - С. 214-216.
350. Ковалишина А.Н. Генетика признака устойчивости к бурой ржавчине пшеницы у шести доноров // Научно-технический бюллетень ВИР.- 1987. - В. 125. - С. 3-5.
351. Бабаянц Л.Т., Симоненко Л.К., Симоненко В.К. Интогрессивная устойчивость пшеницы к возбудителю мучнистой росы (*Blumeria Graminis* D.C. Speez. Sp. Tritici) переданная от агроtritikum и ее генетическая основа // Цитология и генетика. - 1999. -№ 2. -Т. 33. - С. 49-54.

352. Гержова М.А., Бабаянц О.В. Наследование и генетическая основа устойчивости озимой пшеницы к *Septoria Tritici Rop* EX DESM // Цитология и генетика. -1999. - Т. 33. -№ 2. - С. 39-44.
353. Лукьяненко П.П. Избранные труды. -М.: Колос, 1973. -448 с.
354. Орлюк А.П. Наследование и корреляция признаков продуктивности у гибридов озимой пшеницы в условиях орошения // Доклады ВАСХНИЛ. - 1973. - № 3. - С. 14-16.
355. Цильке Р.А., Качур О.Т., Садыкова С.А. Изменчивость генетических параметров при диаллельном анализе количественных признаков мягкой яровой пшеницы. Сообщение 1. Число колосков в колосе // Генетика. - 1978. - Т. 14. - № 8. - С. 1409-1422.
356. Натрова З., Смочек Я. Продуктивность колоса зерновых культур.-М.: Колос, 1983. -44 с.
357. Лавриненко Ю.А., Орлюк А.П., Базалий В.В. Особенности взаимосвязей элементов продуктивности в гибридных популяциях яровой пшеницы при орошении // В сб. Селекция и семеноводство. -К. -1986. -В. 60. -С. 14 - 19.
358. Бондар Л.П., Корлюк С.С., Герасименко В.П. Генетичний аналіз довжини колосу у озимій м'якої пшениці // Аграрний вісник Причорномор'я.-2001. - В. 12. - С. 4 - 9.
359. Гамзикова О.И., Калашник Н.П. Генетика признаков пшеницы на фонах питания. - Новосибирск, 1988. -164 с.
360. Бадараева Н.И. Генетический анализ компонентов урожайности пшеницы // Сельское хозяйство за рубежом. -1983. -№ 8. -С. 32 - 34.
361. Коломиец Л.А., Басанец А.С. Комбинационная способность и генетические компоненты изменчивости сортов озимой пшеницы по массе 1000 семян в диаллельных скрещиваниях // Сб. науч. тр. "Селекционно-генетические аспекты повышения продуктивности зерновых культур". -МНИИССП, 1987. - С. 10 - 13.

362. Орлюк А.П., Базалий В.В., Лавриненко Ю.А. Способ отбора высокопродуктивных короткостебельных форм озимой пшеницы. - Авторское свидетельство № 1408559. - 1988.
363. Орлюк А.П., Базалий В.В., Лавриненко Ю.А., Базалий Г.Г. Способ создания популяций озимой пшеницы. -Авторское свидетельство № 1450709. -1988.
364. Созинов А.А. Ускорение селекционного процесса растений на основе современных методов генетики // Сельскохозяйственная биология.- 1987. - № 11. - С. 26 - 31.
365. Животков Л.А., Блохин Н.И. Селекция сильных и ценных сортов озимой пшеницы для Лесостепи Украины // Селекция и семеноводство.-1992. - № 4-5. - С. 2-5.
366. Бебякин В.М., Крупнова О.В. Эффективность индексного отбора на хлебопекарные качества пшеницы на основе седиментационной и микротрофической оценок // Генетика. - 1992. - Т. 28. - № 6. - С. 91 - 102.
367. Павлов А.Н. Качество клейковины пшеницы и факторы его определяющие // Сельскохозяйственная биология. - 1992. - № 1. - С. 3-16.
368. Дворник Н.Е. Характер наследования содержания белка у гибридов озимой пшеницы // Сб. научн. тр. «Селекционно-генетические аспекты повышения продуктивности зерновых культур».-МНИИССП, 1987. - С. 57-59.

369. Орлюк А.П., Базалий В.В., Лавриненко Ю.А. Генетический эффект отбора по содержанию белка и лизина в зерне яровой пшеницы в условиях орошения // Цитология и генетика. -1985. - Т. 19. -№ 4. - С. 290 - 294.
370. Казарцева А.Т. Генетический эффект отбора по показателю седиментации на ранних этапах селекции // Селекция и генетика пшеницы. -1982. -С. 150-159.
371. Казарцева А.Т., Воробьева Р.А. и др. Экологическая пластичность сортов озимой пшеницы по качеству зерна // Вестник сельскохозяйственной науки. -1989. - № 11. - С. 149 - 151.
372. Казарцева А.Т., Воробьева Р.А., Колесников Ф.А. и др. Качество зерна в селекции и производстве сильных пшениц // Вестник сельскохозяйственной науки. -1991. -№ 2. - С. 74-77.
373. Конарев В.Г. Белки растений как генетические маркеры. -М.: Колос, 1983. -320 с.
374. Созинов А.А. Полиморфизм белков и его значение в генетике и селекции. -М.: Наука, 1985. - 272 с.
375. Попереля Ф.О., Благодарова О.М. Генетика якості зерна перших генотипів надсильної пшениці України // Цитологія і генетика. -1998. - Т. 32. -№ 6. - С. 11-19.
376. Созинов А.А., Метаковский Е.В., Подморцев А.А. Проблемы использования блоков компонентов проламина в качестве генетических маркеров у пшеницы и ячменя // Сельскохозяйственная биология. -1987. - № 1. -С. 3-20.
377. Бебякин В.И., Шабаетова Л.А. Генетический анализ растворимых и запасных белков у яровой мягкой пшеницы // Цитология и генетика. - 1999. -Т. 23. -№ 1 -С. 32-37.
378. Собко Т.А., Созинов А.А. Анализ генотипической структуры возделываемых в Украине сортов мягкой пшеницы с использованием

- генетических маркеров // Цитология и генетика. -1999. -Т. 33. -№ 5. -С. 30-41.
379. Жученко А.А. Экологическая генетика культурных растений: Теория и практика // В сб.: Экологическая генетика и эволюция. - Кишинев.: Штиинца, 1987. -С. 50-73.
380. Дьяков А.Б., Драгавцев В.А. Конкурентоспособность растений в связи с селекцией. Сообщение 1. Надежность оценки генотипов по фенотипам и способ ее повышения // Генетика. - 1975. - Т. 11. - № 5. - С. 11-22.
381. Жученко А.А., Король А.Б. Рекомбинация в эволюции и селекции. - М.: Наука, 1985. -400 с.
382. Лобашев М.Е. Физиологическая (паранекротическая) гипотеза мутационного процесса // Вестник ЛГУ. -1947. -№ 8. - С. 10-29.
383. Базалий В.В., Базалий Г.Г., Лавриненко Ю.А. Адаптивность сортов озимой пшеницы и их использование в селекции при орошении // Сб. научн. тр. Мироновского института селекции и семеноводства пшеницы: Селекционно-генетические аспекты повышения продуктивности зерновых культур. - Мионовка. - 1987.- С. 4-6.
384. Базалий В.В., Орлюк А.П., Базалий Г.Г. Влияние экологических факторов на генетический контроль количественных признаков озимой пшеницы // Таврійський науковий вісник. -1996. -Ч. 1. -Вип. 1. - С. 24-26.
385. Драгавцев В.А., Аверьянова А.Ф. Переопределение генетических формул количественных признаков в разных условиях среды // Генетика.-1983. - Т. 19. - № 11. - С. 1811-1817.
386. Игнатьев М.В. Количественный анализ действия наследственности и среды // Биологический журнал. -1993. -Т.2. -Вып. 4/5. - С. 458.
387. Базалій В.В., Орлюк А.П. Ідентифікація сортів озимої пшениці за параметрами адаптивності // Зб. наук. пр. Інституту зрошуваного землеробства: Актуальні проблеми ефективного використання зрошуваних земель. –1999. -№ 2. -С. 108-111.

388. Базалій В.В. Принципи адаптивної селекції озимої пшениці // В кн.: Генетика і селекція в Україні на межі тисячоліть. -К. -Логос, 2001.-т. 2.- С. 466-473.
389. Орлюк А.П., Базалій В.В., Базалій Г.Г. Особенности сортовой агротехники короткостебельных сортов озимой пшеницы при орошении // Информационный листок ХЦНТИ. –1981.- Серия 31.-№ 20. - 4 с.
390. Павлов А.Н. О параллелизме модификационной и генотипической изменчивости признаков качества зерна // Сельскохозяйственная биология. -1990. - № 1. -С. 13-27.
391. Базалій В.В. Характер прояву кількісних ознак озимої пшениці залежно від генотипу і умов вирощування // Вісник Сумського державного аграрного університету: Агрономія і біологія. –2001.- Вип.5.- С. 96-99.
392. Базалій В.В., Базалій Г.Г. Гомеостаз различных сортов озимой пшеницы и их использование в селекции при орошении // Тез. докл.V съезд генетиков и селекционеров Украины. –Киев. –1986. -Ч. 3. -С.3.
393. Орлюк А.П., Базалій В.В., Жужа А.Д., Гончарова К.В. Новые интенсивные сорта озимой пшеницы // Тез. докл. конференции “Ученые Херсонщины – народному хозяйству области в условиях перестройки”.-1988. - С. 27-28.
394. Базалій В.В. Влияние экологических факторов на генетический контроль количественных признаков озимой пшеницы // Информационный листок ЦНТИ. -Херсон. -1996.-№ 27.- 4 с.
395. Базалій В.В. Теоретичне обґрунтування принципів адаптивної селекції озимої пшениці // Сб. тез. международной конференции “Адаптивная селекция растений. Теория и практика”.-Харьков. -2002. -С. 30-31.
396. Орлюк А.П., Базалій В.В., Лавриненко Ю.А., Жужа А.Д. Эффективность отбора на продуктивность в гибридных популяциях

- яровой пшеницы при орошении // Респ. межв. сб.: Селекция и семеноводство.- Киев. -1985. -Вып. 59. -С. 5-8.
397. Базалий В.В. Ефективність відбору форм озимої пшениці по адаптивним ознакам в різних поколіннях і проблеми їх ідентифікації // Таврійський науковий вісник: Зб. наук. пр. -Херсон: Айлант, 1999. -В. 12. -С. 16-25.
398. Хейн Э. Дж., Смит Дж. С. Селекция пшеницы. -В кн.: Пшеница и ее улучшение. -М.: Колос, 1970. - С. 296-308.
399. Khalifa M.A., Quaiset C.O. Intergenotypic competition between tall and dwarf wheats. II. In hybrid bulks. - Crop Sci. -1975.-V.15. -№ 5. -P.640-645.
400. Коновалов Ю.Б., Тукан К.Ф. Вариабельность и взаимосвязи продуктивности и ее элементов в разных поколениях гибридов яровой мягкой пшеницы при массовом отборе // Известия ТСХА. -1983. -Вып. 4. -С. 51-57.
401. Коновалов Ю.Б., Тукан К.Ф. Эффективность индивидуального отбора у яровой пшеницы из F_3 и F_5 // Селекция и семеноводство. -1985. -№ 5. -С. 16-19.
402. Лавриненко Ю.А., Орлюк А.П., Базалий В.В. Изменчивость генетической структуры гибридных популяций яровой пшеницы при пересеве // Генетика. - 1987. - Т. XXIII. -№ 3. -С. 464-472.
403. Базалий В.В., Лавриненко Ю.А., Жужа А.Д. и др. Селекционно-генетическое повышение специфической адаптивности зерновых и зернобобовых культур в условиях орошаемого земледелия // Тез. докл. Всесоюзной конференции «Актуальные проблемы повышения эффективности использования орошаемых земель». –М. -1985. -С. 173-174.
404. Лавриненко Ю.А., Базалий В.В. Проявление гетерозиса по признакам продуктивности у гибридов яровой пшеницы при орошении // Тез. докл. конференции «Гетерозиса (теория и практика)». -Харьков. -1988. -С. 70 -71.

405. Базалий В.В., Остапенко А.И. Эффективность отбора хозяйственно-ценных биотипов у гибридов озимой пшеницы // Тез. докл. конференции «Методы отбора по комплексам признаков в селекции растений» - Симферополь. -1989. - С. 7-8.
406. Базалій В.В. Вплив морфоструктурних ознак озимої пшениці на ефективність відбору господарсько-цінних генотипів // Тез. докл. XIII Международной научной конференции «Экологические основы онтогенеза природных и культурных сообществ в дендропарках Евразии. - Херсон. - 2001. - С. 92-93.
407. Wilcorson R.D. Genetics of slow rusting in cereals // Phytopathology.- 1981.-V.71. -№ 9. -P. 989-993.
408. Базалий В.В. Наследование и изменчивость количественных признаков у гибридов озимой пшеницы в условиях орошения // Сб.VI конференции молодых ученых-ботаников Украины. -Киев. -1979. -С. 105-107.
409. Базалій В.В. Селекційна цінність форм озимої пшениці з різним вегетаційним періодом // Матеріали XIV Международной научной конференции “Экологические основы онтогенеза природных и культурных сообществ Евразии” (приложение к спец. изданию Таврийский научный вестник.-Вып.21) -Херсон. -2002. -С. 160-163.
410. Коновалов Ю.Б., Тукан К.Ф. Эффективность индивидуального отбора из F₅ мягкой яровой пшеницы // Известия ТСХА. -1985.-№ 6. -С. 48-55.
411. Wegrzyn S., Pochaba L. Snosoby drialania genow i odziedzalnose niehturych cech pazevicy ozimej // Hodowla roslin aklimotyzacsa i nasiennictwa. -1981. -Т. 25. -№ 3-4. -Р. 111-120.
412. Donald M. Flant breeding past achievements and expectations for the future // Econ. Rot.-1986.-V. 40. - № 3. -P. 289-297.
413. Сакай К.И. Конкурентоспособность растений, ее наследуемость и некоторые связанные с ней проблемы // Механизмы биологической конкуренции, 1964. - С. 309-331.

414. Гужов Ю.Л., Комар О.А. Межгенотипическая конкурентоспособность растений яровой пшеницы и ее значение для селекции. Сообщение 1. Проявление хозяйственно-важных количественных признаков в зависимости от конкурентоспособности растений // Генетика. -1982. - Т. 18. -№ 1. -С. 101-107.
415. Драгавцев В.А., Шкель Н.М. Современное состояние генетики количественных признаков растений по отношению к задачам селекции растений // Проблемы отбора и оценки селекционного материала. -К.: Наукова думка, 1980. -С. 5-16.
416. Хангильдин В.В., Комарова В.П., Бирюков С.В. Динамика продукционного процесса у гибридов F_1 озимой пшеницы с разными генами короткостебельности // Цитология и генетика. -1999. -Т. 25. -№ 4. -С. 62-69.
417. Коновалова И.М., Столетов В.Н. Отбор из модельной смеси сортов мягкой яровой пшеницы // Доклады Моск. с.-х. академии. -1978.-Вып. 224.-Ч. 2. -С. 11-15.
418. Коновалов Ю.Б., Аль-Собахи С.С. Прогноз эффективности отбора и посевов различной густоты у сортов яровой мягкой пшеницы // Изв. ТСХА. -1983. -№ 5. -С. 43-50.
419. Базалий В.В., Остапенко А.И. Эколого-генетический подход к изучению исходного материала при селекции озимой пшеницы на гомеостатичность // Тез. докл. научно - техн. конф. «Вклад научно-технического потенциала области в перестройку».- Херсон.- 1990. -С.49-50.
420. Базалий В.В., Остапенко А.И., Стукаловский А.Н. Гомеостатичность и адаптивность различных сортов озимой пшеницы // Тез. докл. «Повышение роли ученых и специалистов в ускорении научно-технического прогресса». -Херсон. -1990. -С. 155-157.
421. Duvick D.N. Genetic Diversity in Major Far Crops on the Farm and in Reserve // Econ.bot. -1984.-Vol. 38.-№ 2. -P. 161-178.

422. Шмальгаузен И.И. Факторы эволюции. -М.: Наука, 1968. -451 с.
423. Гинзбург Э.Х., Никоро З.С. К вопросу о генетических корреляциях. Сообщение 1. Плейотропия и неравновесность // Генетика. -1973. -Т. 9.-№ 2. -С. 45-54.
424. Singhal N.C., Singh M.P. Monosomic analysis of yield and yield components in wheat cultivars // Wheat Inform Serh. -1981. -№ 52. -P. 7-10.
425. Орлюк А.П., Лавриненко Ю.А. Изменчивость генетических параметров количественных признаков яровой пшеницы в условиях орошения // Генетика. -1982. -Т. 18. -№ 12. - С. 2000-2007.
426. Султанов И.М., Долотовский И.М. Варьирование коэффициентов генотипической корреляции у пшеницы в различных условиях среды // Цитология и генетика. -1994. -Т. 28. -№ 1. -С. 44-48.
427. Долотовский И.М., Никонов О.А. Генотипические корреляции хозяйственно-ценных признаков яровой пшеницы // Селекция и семеноводство. -1989. -№ 4. -С. 19-21.
428. Базалій В.В. Вплив різних умов зовнішнього середовища і ценотичних умов на проявлення кількісних ознак озимої пшениці // Таврійський науковий вісник: Зб. наук. пр. -Херсон: Айлант, 2000. -В. 13.- С. 21-28.
429. Каминская Л.Н. Рекуррентная селекция. -Минск: Наука и техника, 1985.-160 с.
430. Орлюк А.П., Касаткина Л.И., Базалий В.В., Базалий Г.Г. Новый сорт озимой пшеницы Херсонская 153 // Селекция и семеноводство. - 1979.- № 3. -С.29.
431. Базалий В.В. Новые сорта // Зерновое хозяйство.-1981.-№ 11.-С. 17
432. Базалій В.В. Характер прояву кількісних ознак за різних умов вирощування і їх використання в практичній селекції озимої пшениці // Таврійський науковий вісник: Зб. наук. пр. -Херсон: Айлант, 2001. - Вип. 18.-С. 48-52.

433. Базалій В.В. Вплив морфобіологічних ознак озимої пшениці на ефективність відбору господарсько-цінних генотипів // Экологические основы онтогенеза природных и культурных сообществ в дендропарках Евразии. -Херсон, 2001. - С. 92-93.
434. Базалій В.В. Ефективність відбору господарсько-цінних біотипів залежно від морфоструктурних ознак рослин озимої пшениці // Вісник Полтавської державної аграрної академії. -2002. -№ 1. - С. 45-47.
435. Крупнов В.А., Цапайкин А.П. Опускание листьев пшеницы: генетические и экологические аспекты (обзор) // Сельскохозяйственная биология. -1990. -№ 1. -С. 51-58.
436. Лавриненко Ю.А., Базалий В.В. Эффективность отбора по биохимическим показателям качества зерна в гибридных популяциях пшеницы при орошении // Сб. науч. трудов Мироновского института селекции и семеноводства пшеницы. Биохимические основы повышения продуктивности зерновых культур. -Мироновка –1985. -С. 66-69.
437. Вавилов Н.И. Селекция как наука. -Избранные произведения. -Л.: Наука, 1967.-Т.1. -С. 328-342.
438. Левонтин Р. Генетические основы эволюции. -М: Мир, 1978.-351 с.
439. Грант В. Эволюция организмов. -М.: Мир, 1980.- 407 с.
440. Дишлер В.Я. Индуцированный рекомбиногенез у высших растений.- Рига: Зинстке, 1983. -222 с.
441. Симоненко В.К., Хангильдин В.В., Власенко В.С. Влияние генома сорта на адаптивные особенности аллоплазматических линий озимой пшеницы // Цитология и генетика. -2000. -Т. 34. -№ 3. - С. 21-27.
442. Орлюк А.П., Базалий В.В., Гончарова К.В. Эффективность отбора по продуктивности растений у гибридов озимой пшеницы при орошении // Цитология и генетика. -1981. -№ 14. -Т.XV. -С. 61-65.

443. Базалій В.В. Характер гомеостатичності форм озимої пшениці по морфоструктурним признакам // Таврійський науковий вісник. -1998.- Вип.7. - С. 40-47.
444. Базалій В.В. Характер мінливості кількісних ознак озимої пшениці різних поколінь // Таврійський науковий вісник. -2000. -Вип. 15. -С. 7-10.
445. Базалий В.В. Особенности формообразования у гибридов озимой пшеницы в условиях орошения // Сб. научн. трудов Мироновского НИИС и СП «Приемы и методы повышения урожайности сельскохозяйственных культур». -1978. -№ 3. -С. 10-11.
446. Базалій В.В. Характер прояву адаптивних ознак у різних за продуктивністю форм озимої пшениці // Бюлетень Інституту зернового господарства (Науково-методичний центр з проблем зернового господарства).-2001. -№ 7. -С. 49-52.
447. Басова А.П., Бахтеев Ф.Х. и др. Проблемы вегетационного периода в селекции // Теоретические основы селекции растений. -М.-Л, 1935. - Т.1. -С. 863-892.
448. Лукьяненко П.П., Лукьяненко П.А. Селекция скороспелых высокоурожайных сортов озимой пшеницы // Селекция и семеноводство. -1951.-№ 8. -С. 10-18.
449. Фолтин И. Модель сорта (идеотип) пшеницы // Международный сельскохозяйственный журнал. -1980. -№ 2. -С. 54-57.
450. Орлюк А.П., Базалий В.В., Базалий Г.Г. Особенности зернообразования у короткостебельных сортов озимой пшеницы при орошении // Физиология и биохимия культурных растений. -К.: Наукова думка. -1982.-№ 5.-С. 479-484.
451. Орлюк А.П., Базалий В.В., Гончарова К.В. Изменчивость качества зерна у различных морфобиотипов озимой пшеницы при орошении // Тез. докл. на IV съезде генетиков и селекционеров Украины. -Одесса. - 1981.-Ч. 3. - С. 42-44.

452. Базалий В.В. Характер наследования устойчивости к бурой ржавчине гибридов озимой пшеницы в условиях орошения // Тез. докл. Всесоюзной конференции «Проблемы и пути повышения устойчивости растений к болезням и экстремальным условиям среды в связи с задачами селекции».-Ленинград. -1981. - Ч. 3. -С. 54-55.
453. Базалий В.В., Остапенко А.И. Оценка сортов озимой пшеницы и клещевины на адаптивность и использование их в селекции // Тез. докл. «Онтогенетика высших растений».-Кишинев. -1989. -С. 114.
454. Орлюк А.П., Гончарова К.В. Адаптивний і продуктивний потенціали пшениці. - Херсон: Айлант, 2002. -276 с.
455. Насіння одеської селекції підвищує свій рейтинг // Пропозиція (інформаційний щомісячник).-2001.-№7.-С.12-13.
456. Мединец В.Д. Влияние экологических условий и времени возобновления весенней вегетации растений на соотношение органов и продуктивность озимой пшеницы, их значение для сортовой агротехники и селекции. -Автореферат диссер. докт. с.-х. наук. - Харьков, 1974. -45 с.
457. Базалий В.В. Характер проявления количественных и морфологических признаков у гибридов озимой пшеницы при орошении // Сб. научн. тр. Мироновского института селекции и семеноводства пшеницы: Приемы и методы повышения урожайности полевых культур. -Мироновка.-1981. - С. 11-13.
458. Жученко А.А. Проблемы адаптации в современном сельском хозяйстве // Сельскохозяйственная биология. -1993. -№ 5. -С. 3-35.
459. Кумаков В.А. Физиология формирования урожая яровой пшеницы и проблемы селекции // Сельскохозяйственная биология. -1995. -№ 5.- С. 3-19.
460. Унтила И.П., Постолатий А.А., Гаина Л.В. Создание высокопродуктивных пластичных сортов озимой пшеницы для

условий Молдовы // Вестник сельскохозяйственной науки. -1992. -№ 7-12. - С. 68-72.

461. Литвиненко Н.А., Лешин В.Н. Биологические аспекты селекции озимой мягкой пшеницы на засухоустойчивость в условиях Степной Зоны // Сельскохозяйственная биология. -1993. -№ 5. -С. 63-70.
462. Литун П.П. Приемы уменьшения фенотипической изменчивости и ее компонентов на разных этапах в селекции // Генетика количественных признаков сельскохозяйственных растений. -М.: Наука, 1978. – С. 58-62.
463. Демолон А. Рост и развитие культурных растений. -М.: Сельхозгиз, 1961. -397 с.